

Zarząd Województwa Lubelskiego

**PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO
PROJEKTU AKTUALIZACJI STRATEGII ROZWOJU
WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO
NA LATA 2006-2020**

Lublin, luty 2009

Autor opracowania: dr Witold Wołoszyn

*Zamieszczone w niniejszym opracowaniu opinie i poglądy
odzwierciedlają wyłącznie stanowisko autora a nie Zamawiającego.*

SPIS TREŚCI

I. Wprowadzenie	4
I.1. Podstawy formalno-prawne	4
I.2. Cel i zakres prognozy	5
I.3. Generalne założenia metodyczne	7
II. Projekt aktualizacji „Strategii rozwoju województwa lubelskiego”	9
II.1. Ogólna charakterystyka projektowanego dokumentu	9
II.2. Struktura dokumentu Strategii	10
II.3. Konsultacje społeczne proponowanych zmian SRWL	11
II.4. Projektowane zmiany zapisów SRWL wraz ze wstępną identyfikacją ich oddziaływania na środowisko i sferę społeczno-gospodarczą	13
III. Istniejący stan środowiska województwa lubelskiego oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanej aktualizacji Strategii	23
III.1. Położenie i podział administracyjny województwa lubelskiego	23
III.2. Rozwój społeczno-gospodarczy województwa lubelskiego	25
III.3. Stan i zagrożenia środowiska	28
III.3.1. Powietrze atmosferyczne	28
III.3.2. Jakość wód	29
III.3.3. Powierzchnia ziemi i gospodarka odpadami	30
III.4. Infrastruktura wodno-kanalizacyjna	30
IV. Cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu	32
V. Główne problemy i zagrożenia środowiska przyrodniczego istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie	33
VI. Potencjalne oddziaływania na środowisko skutków realizacji zmian zapisów SRWL	38
VI.1. Identyfikacja znaczących oddziaływań	38
VI.2. Charakterystyka znaczących negatywnych oddziaływań oraz rozwiązania mające na celu ich ograniczanie	42
VI.2.1. Rozwój ekoenergii	42
VI.2.2. Infrastruktura turystyczna	42
VI.2.3. Infrastruktura drogowa o znaczeniu ponadregionalnym	43
VI.2.4. Budowa lotniska regionalnego	47
VI.3. Możliwości i sposoby ograniczania negatywnych oddziaływań	48
VI.3.1. Ograniczanie oddziaływań na środowisko infrastruktury drogowej	48
VI.3.2. Ograniczanie oddziaływań na środowisko przedsięwzięć z dziedziny rozwoju odnawialnych źródeł energii oraz infrastruktury turystycznej	49
VI.3.3. Ograniczanie oddziaływań na środowisko planowanego portu lotniczego	50
VII. Monitorowanie wdrażania SRWL	51
VIII. Wnioski i rekomendacje	52
Źródła danych i informacji	54
Spis rycin i tabel	56

I. Wprowadzenie

I.1. Podstawy formalno-prawne

Prognoza została sporządzona do projektu zmian „Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006 – 2020” opracowanego w drugiej połowie 2008 r. Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego została uchwalona przez Sejmik Województwa Lubelskiego Uchwałą nr XXXVI/530/05 w dniu 4 lipca 2005 r. Prace nad aktualizacją Strategii podjęto na podstawie Uchwały Sejmiku Województwa Lubelskiego Nr IV/78/07 z dnia 19.03.2007 r.

Podstawę formalno-prawną sporządzenia prognozy stanowią:

- Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. Nr 199, poz. 1227 z 2008 r.),

a na szczeblu międzynarodowym:

- 2001/42/WE z dnia 27 czerwca 2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko,
- 2003/4/WE w sprawie publicznego dostępu do informacji dotyczących środowiska,
- 2003/35/WE z dnia 26 maja 2003 r. przewidująca udział społeczeństwa w odniesieniu do sporządzania niektórych planów i programów w zakresie środowiska oraz zmieniająca w odniesieniu do udziału społeczeństwa i dostępu do wymiaru sprawiedliwości dyrektywy Rady 85/337/EWG i 96/61/WE (obowiązuje od 25 czerwca 2003 r.).

Obowiązek sporządzenia prognozy wynika bezpośrednio z art. 46.1. ustawy z dnia 3 października 2008 r. (dalej ustawa o OOS). Zakres zawartości prognozy określa art. 51 ust. 2 cytowanej ustawy.

Zgodnie z zapisami ustawowymi rolą prognozy jest sprawdzenie czy i w jaki sposób w projekcie Strategii, uwzględniono aspekty ochrony środowiska oraz ideę zrównoważonego rozwoju. Ma ona również wykazać czy przyjęte rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczenie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko chronią przed powstawaniem konfliktów i zagrożeń oraz w jakim stopniu warunki realizacji celów i działań Strategii mogą oddziaływać na środowisko.

Tok postępowania formalno-prawnego składa się z następujących elementów (ustawa z dnia 3 października 2008 r. o OOS):

- zgodnie z art. 53 organ opracowujący projekt Strategii, uzgadnia z właściwymi organami, o których mowa w art. 57 i 58 (Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska i Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Lublinie) zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko;
- zgodnie z art. 54.2. organ opracowujący projekt Strategii zapewni możliwość udziału społeczeństwa, zgodnie z przepisami działu III rozdział 1 i 3, w strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko;
- zgodnie z art. 54.1. organ opracowujący projekt Strategii, poddaje projekt, wraz z prognozą oddziaływania na środowisko, opiniowaniu przez właściwe organy, o których mowa w art. 57 i 58 (Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska i Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Lublinie);

- zgodnie z art. 55. 1. organ opracowujący projekt Strategii bierze pod uwagę ustalenia zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko, opinie organów, o których mowa w art. 57 i 58 (Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska i Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Lublinie), oraz rozpatruje uwagi i wnioski zgłoszone w związku z udziałem społeczeństwa.

Do przyjętej Strategii załącza się pisemne podsumowanie zawierające uzasadnienie wyboru przyjętej Strategii w odniesieniu do rozpatrywanych rozwiązań alternatywnych, a także informację, w jaki sposób zostały wzięte pod uwagę i w jakim zakresie zostały uwzględnione (art. 55.3.):

- 1) ustalenia zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko;
- 2) opinie właściwych organów, o których mowa w art. 57 i 58 (Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska i Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Lublinie);
- 3) zgłoszone uwagi i wnioski;
- 4) wyniki postępowania dotyczącego transgranicznego oddziaływania na środowisko, jeżeli zostało przeprowadzone;
- 5) propozycje dotyczące metod i częstotliwości przeprowadzania monitoringu skutków realizacji postanowień Strategii.

- zgodnie z art.55.4. organ opracowujący projekt Strategii przekazuje przyjęty dokument Strategii wraz z podsumowaniem, zawierającym uzasadnienie wyboru przyjętego dokumentu w odniesieniu do rozpatrywanych rozwiązań alternatywnych, właściwym organom, o których mowa w art. 57 i 58 (Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska i Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Lublinie).

I.2. Zakres merytoryczny i cel prognozy

Prognoza uwzględnia ustalenia art. 51 ust. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. Zgodnie z tym artykułem dokument prognozy powinien:

- 1) zawierać
 - a) informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami,
 - b) informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy,
 - c) propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania,
 - d) informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko,
 - e) streszczenie sporządzone w języku niespecjalistycznym;
- 2) określać, analizować i oceniać:
 - a) istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu,
 - b) stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem,
 - c) istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu, w szczególności dotycząc obszarów podlegających ochronie na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody,
 - d) cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu, oraz sposoby, w

jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu,

- e) przewidywane znaczące oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne, na środowisko, a w szczególności na:
- różnorodność biologiczną,
 - ludzi,
 - zwierzęta,
 - rośliny,
 - wodę,
 - powietrze,
 - powierzchnię ziemi,
 - krajobraz,
 - klimat,
 - zasoby naturalne,
 - zabytki,
 - dobra materialne
- z uwzględnieniem zależności między tymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy;

3) przedstawiać:

- a) rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru,
- b) biorąc pod uwagę cele i geograficzny zasięg dokumentu oraz cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru – rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod dokonania oceny prowadzącej do tego wyboru albo wyjaśnienie braku rozwiązań alternatywnych, w tym wskazania napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy.

Zgodnie z postanowieniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Lublinie (pismo z 30.12.2008 roku; znak: RDOŚ-06-WOO-7041/01/08/ER) oraz Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Lublinie (pismo z 30 grudnia 2008 roku; znak: DNS-NZ. 700/MP 5/08) prognoza powinna także uwzględnić:

- informacje zawarte w prognozach oddziaływania na środowisko sporządzonych dla innych, przyjętych już, dokumentów powiązanych z projektem dokumentu będącego przedmiotem postępowania;
- informacje odzwierciedlające stan współczesnej wiedzy i metod oceny oraz dostosowane do zawartości i stopnia szczegółowości projektowanego dokumentu oraz etapu przyjęcia tego dokumentu w procesie opracowywania projektów dokumentów powiązanych z tym dokumentem.

I.3. Metodyka opracowania prognozy

Najistotniejszą kwestią do rozstrzygnięcia w analizach prowadzonych w prognozie oddziaływania na środowisko jest identyfikacja i ocena znaczących oddziaływań. Dyrektywa 2001/42/WE w załączniku II zawiera kryteria określające znaczenie potencjalnych oddziaływań. Są one podzielone na dwie grupy:

I) Charakterystyka planów i programów, z uwzględnieniem w szczególności:

- stopnia, w jakim plan lub program ustala ramy dla projektów i innych działań, albo w zakresie warunków dotyczących lokalizacji, rodzaju, wielkości i funkcjonowania albo przez alokację zasobów,
- stopnia, w jakim plan lub program wpływa na inne plany i programy, w tym plany i programy w hierarchii,
- przydatności planu lub programu dla uwzględnienia aspektów środowiskowych, w szczególności w celu wspierania stałego rozwoju,
- problemów dotyczących środowiska mających związek z planem lub programem,
- przydatności planu lub programu dla wdrażania prawodawstwa wspólnotowego dotyczącego środowiska (np. plany i programy związane z zarządzaniem odpadami lub ochroną wód).

II) Charakterystyka wpływu oraz obszaru potencjalnie zagrożonego, z uwzględnieniem w szczególności:

- prawdopodobieństwa, czasu trwania, częstotliwości i odwracalności wpływu - skumulowanego charakteru wpływu,
- transgranicznego charakteru wpływu,
- zagrożenia dla zdrowia ludzkiego lub dla środowiska (np. w wyniku awarii),
- rozmiarów i przestrzennego zasięgu wpływu (obszar geograficzny i wielkość populacji prawdopodobnie zagrożonej),
- wartości i wrażliwości obszaru potencjalnie zagrożonego, z tytułu:
 - szczególnych właściwości naturalnych lub dziedzictwa kulturowego,
 - przekroczonych standardów jakości środowiska lub wartości dopuszczalnych,
 - intensywnego użytkowania gruntów,
 - wpływ na obszar lub krajobrazy posiadające uznany krajowy, wspólnotowy lub międzynarodowy status ochronny.

Wyliczone wyżej kryteria zostały wykorzystane w niniejszej prognozie do identyfikacji oraz scharakteryzowania oddziaływań określanych mianem znaczących. W szczególności skoncentrowano się na analizie projektowanych zmian zapisów w stosunku do istniejącego dokumentu SRWL. Analiza porównawcza pozwoliła na wyłonienie zapisów, które potencjalnie mogą w istotny sposób oddziaływać na aspekty społeczno-gospodarcze oraz przyrodnicze. Następnie zidentyfikowane zagadnienia zostały szczegółowiej scharakteryzowane pod kątem oddziaływania na poszczególne elementy środowiska oraz pod względem możliwości zastosowania środków minimalizujących ich spodziewany negatywny wpływ.

Należy podkreślić, iż wiele zagadnień, które zgodnie z ustawowymi wymaganiami należy uwzględnić w prognozie, w sposób wyczerpujący przedstawiono w dotychczas opracowanych prognozach oddziaływania na środowisko, a przede wszystkim:

- „Prognozie oddziaływania na środowisko projektu SRWL na lata 2006-2020” z 2005 r.;

- „Prognozie oddziaływania na środowisko projektu RPO dla Województwa Lubelskiego” z 2006 r.;
- „Prognozie oddziaływania na środowisko projektu Programu Rozwoju Alternatywnych Źródeł Energii dla Województwa Lubelskiego” z 2006 r.;
- „Prognozie oddziaływania na środowisko projektu Programu Rozwoju Energetyki dla Województwa Lubelskiego” z 2008 r.;
- „Prognozie oddziaływania na środowisko projektu Programu Ochrony Środowiska dla Województwa Lubelskiego na lata 2008-2011 z perspektywą do roku 2015 z 2008 r.

W wyliczonych wyżej opracowaniach zamieszczono charakterystykę środowiska przyrodniczego oraz społeczno-gospodarczego województwa. Przedstawione zostały także informacje dotyczące stanu i jakości poszczególnych elementów środowiska we wzajemnym ich powiązaniu. W celu uniknięcia powielania identycznych informacji, niniejsza prognoza zawiera jedynie skrótowy opis stanu środowiska i aktualizację ważniejszych wskaźników przyrodniczych oraz społeczno-ekonomicznych dla obszaru województwa. Wykorzystano najnowsze dane w tym kontekście, dostępne w okresie opracowywania prognozy.

Struktura i większość kluczowych zapisów SRWL nie uległa istotnym zmianom. W tej sytuacji analizy dotyczące potencjalnych znaczących oddziaływań, zawarte Prognozie oddziaływania na środowisko projektu SRWL z 2005 roku, nie straciły na aktualności.

Ocena potencjalnych oddziaływań na środowisko realizacji zamierzeń zapisanych w Strategii wydaje się być zadaniem skomplikowanym z następujących podstawowych powodów:

- 1) Strategia ma z założenia ogólny charakter i nie określa lokalizacji konkretnych projektów realizacyjnych,
- 2) brak sprecyzowania zadań realizacyjnych sprawia, że nie można poszczególnych zapisów Strategii umieścić w przestrzeni geograficznej województwa (poza kilkoma wyjątkami),
- 3) niepewność, co do rodzaju, wielkości i lokalizacji projektów, które będą wdrażane na podstawie Strategii uniemożliwia ilościowe ujęcie prognozowania oddziaływań na środowisko.

Należy podkreślić, że przy określaniu potencjalnego oddziaływania projektu ustaleń Strategii na środowisko kierowano się zasadą ostrożności (przezorności). Zastosowanie takiego podejścia skutkuje tym, iż niektóre potencjalne oddziaływania mogą być nieco wyolbrzymione. Wynika to z niepewności co do skali oraz rodzaju zadań, które będą realizowane na podstawie przyjętej Strategii, a w konsekwencji ich wpływu na środowisko. Ponadto założono, iż wstępna wersja prognozy poddana zostanie konsultacjom społecznym, a następnie, w miarę potrzeb, będzie zweryfikowana (poprawiona i uzupełniona).

II. Projekt aktualizacji „Strategii rozwoju województwa lubelskiego”

II.1. Ogólna charakterystyka projektowanego dokumentu

Zgodnie z projektem Narodowej Strategii Rozwoju Regionalnego na lata 2007-2015, *strategia rozwoju* definiowana jest jako główne narzędzie polityki regionalnej, określające zasadnicze cele i kierunki rozwojowe oraz metody wyrównywania szans, mając na celu spójność gospodarczą, społeczną oraz przestrzenną i zrównoważony rozwój kraju.

Strategia rozwoju województwa stanowi podstawę zarządzania strategicznego w perspektywie kilkunastu lat. Jest to dokument, dzięki któremu władze regionalne mogą racjonalnie i efektywnie prowadzić działania zmierzające do zrównoważonego i długotrwałego rozwoju regionu. Na podstawie Strategii wdrażane są programy wojewódzkie współfinansowane ze środków krajowych i funduszy Unii Europejskiej.

Pierwsza wersja „Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego” powstała w latach 1999-2000 i została uchwalona przez Sejmik Województwa Lubelskiego w dniu 14 lipca 2000 roku. Zaktualizowana Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego została uchwalona przez Sejmik Województwa Lubelskiego Uchwałą nr XXXVI/530/05 w dniu 4 lipca 2005 r. Prace nad kolejną aktualizacją SRWL podjęto na podstawie Uchwały Zarządu Województwa Lubelskiego Nr XXXIV/318/07 z dnia 12.04.2007 r.

Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 o zasadach prowadzenia polityki rozwoju wprowadziła zmiany w ustawie o samorządzie województwa dotyczące kształtu strategii wojewódzkiej. Zgodnie z art. 11 Ustawy o Samorządzie Województwa strategia rozwoju województwa musi mieć wydzielony okres zgodny z okresem obowiązywania strategii rozwoju kraju. Obecna Strategia Rozwoju Kraju, której projekt został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 29 listopada 2006r. została opracowana na lata 2007-2015. Horyzont czasowy obowiązującej SRWL został określony na rok 2020. Powstała więc konieczność wprowadzenia zapisów w SRWL, które w jasny sposób wydzielały cele i działania możliwe do osiągnięcia i realizacji do 2015 r.

Zakładany pierwotnie harmonogram prac nad aktualizacją SRWL (stanowiący załącznik do Uchwały Nr IV/78/07 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 19 marca 2007r.) był pięciokrotnie aktualizowany (Uchwałą Sejmiku Województwa Lubelskiego - odpowiednio Nr: XI/169/07 z dnia 23 października 2007r., XVI/240/07 z dnia 20 grudnia 2007r. oraz Nr XIX/263/08 z dnia 3 marca 2008r., XXIII/357/08 z dnia 30 czerwca 2008 r., XXVI/461/08 z dnia 8 grudnia 2008 r.).

Procesu aktualizacji "Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006-2020" ma charakter wieloetapowy i składa się z realizacji następujących działań:

- wydzielenia celów możliwych do zrealizowania do 2015 r.,
- opracowania listy projektów kluczowych,
- uaktualnienia analiz diagnostycznych,
- konsultacji społecznych,
- przedstawienia zatwierdzonego przez Zarząd WL projektu zmian na Komisjach Sejmiku oraz zatwierdzenie tekstu jednolitego Strategii przez Sejmik.

Strategia rozwoju województwa lubelskiego ma w założeniu charakter długookresowy i sięga swoimi zadaniami do roku 2020. Uchwalony dokument stanowi podstawę Regionalnego Programu Operacyjnego (RPO) Województwa Lubelskiego na lata 2007-2013. W RPO znajdują się zadania i działania, które będą współfinansowane przez Unię Europejską.

II.2. Struktura dokumentu Strategii

Struktura Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego nie uległa zmianie i składa się z dwóch głównych części, mianowicie:

- 1) Analizy stanu wyjściowego oraz przyszłych uwarunkowań rozwoju województwa lubelskiego (tom I):
 - Diagnoza stanu wyjściowego rozwoju społeczno-gospodarczego województwa,
 - Uwarunkowania wewnętrzne i zewnętrzne,
 - Analiza SWOT,
 - Wizja rozwoju Lubelszczyzny do roku 2020;
- 2) Celów i priorytetów rozwoju województwa lubelskiego do roku 2020 z systemem wdrażania i monitorowania Strategii (tom II).

Misję strategii określono w następujący sposób:

„Uruchomienie wielokierunkowych procesów rozwojowych w regionie umożliwiających trwały i zrównoważony rozwój województwa oraz przyczyniających się do poprawy jakości życia i wzrostu dobrobytu mieszkańców Lubelszczyzny”.

Cel generalny przedstawiono w brzmieniu:

„Osiąganie trwałego i zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego Lubelszczyzny poprzez zwiększenie konkurencyjności województwa oraz optymalne wykorzystanie jego wewnętrznych potencjałów rozwojowych”.

Na uwagę zasługuje termin „trwały i zrównoważony rozwój”, który znalazł się zarówno w misji oraz celu nadrzędnym Strategii. W ten sposób nawiązano do konstytucyjnej koncepcji zrównoważonego rozwoju (art. 5 Konstytucji RP z 2 kwietnia 1997 roku; Dz.U. 1997, Nr 78, poz. 483). Koncepcja ta, m. in. stanowi podstawę tworzenia krajowych, regionalnych i lokalnych dokumentów o charakterze strategicznym, w tym formułowania zamierzeń polityki ekologicznej. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627 z późn. zmianami) definiuje zrównoważony rozwój jako: „*rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń*”.

W Strategii celowi nadrzędnemu towarzyszą cztery cele pośrednie, określane mianem priorytetów, które prowadzą do osiągnięcia celu nadrzędnego. Zakłada się, że dwoma głównymi elementami składowymi celu nadrzędnego będą:

- zwiększenie konkurencyjności województwa,
- optymalne wykorzystanie wewnętrznych potencjałów rozwojowych województwa.

Każdy priorytet rozwoju województwa na lata 2006-2020 ma przypisane specyficzne cele operacyjne. W sumie projekt Strategii definiuje 19 celów operacyjnych. Ponadto w ramach każdego celu operacyjnego zaproponowano wiodące kierunki działań (ponad 100 kierunków). Strukturę układu celów przedstawiono na ryc. 1.

II.3. Konsultacje społeczne proponowanych zmian SRWL

W ramach etapu konsultacji dotyczących wprowadzenia zmian w "Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006-2020", zostały przeprowadzone konsultacje:

a) w podregionach województwa:

- w Białej Podlaskiej (dnia 08.11.2007 r.),
- w Zamościu (dnia 14.11.2007 r.),
- w Chełmie (dnia 15.11.2007 r.),
- w Lublinie (16.11.2007 r.) oraz

b) na forum:

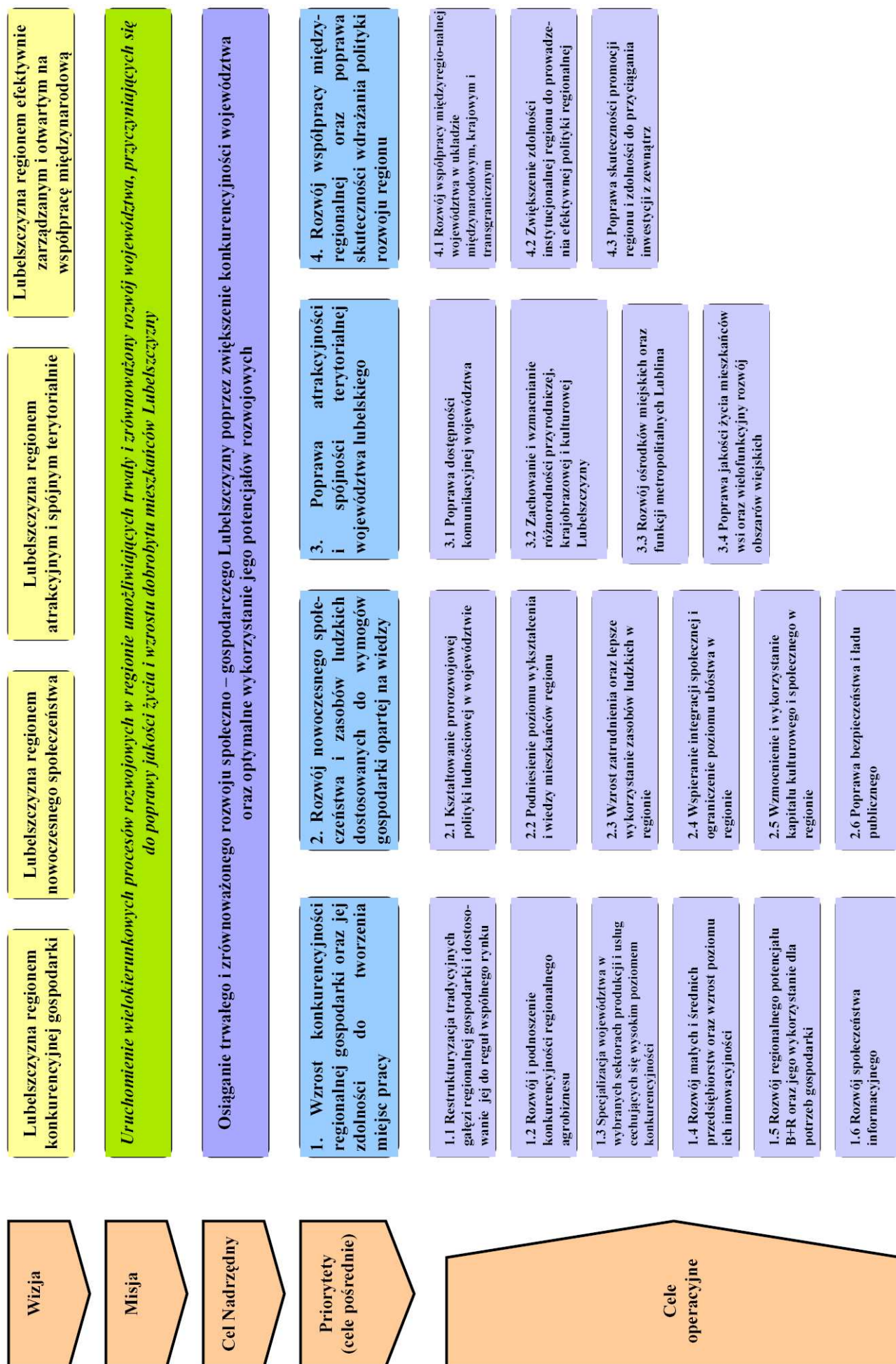
- Rady Konsultacyjnej ds. Rozwoju Regionu (10.12.2007 r.)
- Wojewódzkiej Komisji Dialogu Społecznego (11.12.2007 r.)
- Stałej Konferencji Współpracy działającej przy Wojewodzie Lubelskim,
- Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego (dnia 25.02.2008 r. miało miejsce posiedzenie Zespołu do Spraw Infrastruktury, Rozwoju Lokalnego, Polityki Regionalnej oraz Środowiska - stałego zespołu problemowego działającego w ramach Komisji).

Do Departamentu Strategii i Rozwoju Regionalnego wpłynęło 29 uwag (drogą listowną oraz elektroniczną). Zgłoszone postulaty w przeważającej mierze dotyczyły wprowadzenia zmian w części Strategii zawierającej opis celów i priorytetów oraz zgłaszania propozycji projektów o strategicznym charakterze dla rozwoju województwa.

Na stronie internetowej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubelskiego powstała zakładka dotycząca aktualizacji „Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006-2020” gdzie zostały umieszczone informacje dotyczące między innymi prac Zespołu ds. aktualizacji Strategii, procesu konsultacji społecznych.

Obowiązek poddania dokumentów strategicznych konsultacjom społecznym wynika z: Uchwały Nr XXXIX/491/02 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 28 stycznia 2002r. w sprawie określenia zasad, trybu i harmonogramu opracowania programów wojewódzkich Województwa Lubelskiego oraz Uchwały Nr IV/78/07 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 19 marca 2007 r. w sprawie przystąpienia do aktualizacji „Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006-2020”. Przedmiotowa Uchwała inicjująca proces aktualizacji Strategii była trzykrotnie zmieniana z uwagi na konieczność zaktualizowania harmonogramu.

Kolejny etap konsultacji społecznych będzie związany z postępowaniem w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektu aktualizacji SRWL.

Ryc. 1. Struktura priorytetów i celów SRWL na lata 2006-2020.

II.4. Projektowane zmiany zapisów SRWL wraz ze wstępną identyfikacją ich oddziaływania na środowisko i sferę społeczno-gospodarczą

Projekt zmian zapisów SRWL odzwierciedla wielomiesięczne prace konsultacyjne, które odbyły się w latach 2007-2008 na obszarze województwa lubelskiego. Należy zwrócić uwagę na fakt, że proponowane zmiany dotyczą tylko niektórych kierunków działań, natomiast cele i priorytety nie ulegają zmianom. Ponadto dokonano jednoznacznego wydzielenia działań możliwych do osiągnięcia i realizacji do 2015 r. Pozostałe działania przeznaczono do realizacji w horyzoncie do 2020 roku. Wprowadzenie tego typu podziału wiązało się z przeredagowaniem wielu dotychczasowych zapisów, ich doprecyzowaniem lub uogólnieniem. Zakres proponowanych zmian zestawiono w tabeli 1.

Analiza proponowanych zmian wskazuje, że będą one miały korzystny wpływ na sferę społeczno-gospodarczą. W kontekście środowiska przyrodniczego niektóre planowane zmiany zapisów mogą z jednej strony być pozytywne, z drugiej zaś mogą mieć charakter negatywny. Niepewność i niejednoznaczność wnioskowania wynika z braku konkretnych przesłanek, co do sposobu, skali i charakteru realizacji proponowanych zapisów w przyszłości.

Bardziej szczegółowy komentarz do zidentyfikowanych zapisów w tabeli nr 1, które mogą potencjalnie niekorzystnie oddziaływać na środowisko zawarty jest w dalszej części niniejszej prognozy.

Tab.1. Zakres proponowanych zmian w kierunkach działań SRWL oraz ze wstępną identyfikacją potencjalnych oddziaływań

Priorytety i cele	Dotychczasowe zapisy kierunków działań	Propozycje zmian zapisów kierunków działań	Potencjalne oddziaływania społeczno-gospodarcze	Potencjalne oddziaływania na środowisko
Priorytet 1				
Cel 1.1	<ul style="list-style-type: none"> restrukturyzacja i modernizacja przedsiębiorstw pracujących w tradycyjnych sektorach produkcji i usług (w tym: restrukturyzacja finansowa, technologiczna i organizacyjna, promowanie technologii zgodnych z wymogami nabywania najlepszych dostępnych technik (BAT), wsparcie korzystnych dla regionu procesów prywatyzacyjnych, podnoszenia jakości zarządzania i współpracy z sektorem badawczo – rozwojowym); 	<ul style="list-style-type: none"> w horyzoncie do 2015r.: <u>modernizacja technologiczna oraz restrukturyzacja finansowa i organizacyjna sektora przemysłu spożywczego (w tym: promowanie technologii zgodnych z wymogami nabywania najlepszych dostępnych technik (BAT), podnoszenie jakości zarządzania, wspieranie procesu wdrażania międzynarodowych standardów jakości oraz certyfikowania, ściślejsza współpraca z sektorem badawczo – rozwojowym);</u> 	Pozytywny: wspieranie innowacyjnych rozwiązań oraz wspieranie rozwoju i konkurencyjności sektora przemysłu spożywczego	Pozytywny: stosowanie rozwiązań i technologii przyjaznych środowisku – korzystny wpływ na różne elementy środowiska
	<ul style="list-style-type: none"> rozwój sektora budownictwa przemysłowego i mieszkaniowego (w tym: rozwój współpracy poziomej i pionowej przedsiębiorstw sektora, wsparcie wdrażania innowacji technologicznych, rozwój kadr przygotowujących dokumentację techniczną i przetargową); 	<ul style="list-style-type: none"> rozwój <u>sektora budownictwa</u> (w tym: rozwój współpracy poziomej i pionowej przedsiębiorstw sektora, wsparcie wdrażania innowacji technologicznych, rozwój kadr przygotowujących dokumentację techniczną i przetargową); 	Zmiana o charakterze redakcyjnym, porządkującym.	
Cel 1.2	<ul style="list-style-type: none"> poprawę efektywności gospodarstw rolnych (w tym: modernizacja sprzętu i budynków, zmiana struktur rolnych, poprawa jakości produkcji, dywersyfikacja działalności rolniczej m.in. w kierunkach ogrodnictwa, sadownictwa, działalności rybackiej i leśnej); 	<ul style="list-style-type: none"> poprawę efektywności gospodarstw rolnych (w tym: modernizacja sprzętu i budynków, poprawa jakości produkcji, dywersyfikacja działalności rolniczej m.in. w kierunkach <u>ogrodnictwa, działalności rybackiej i leśnej, uprawy roślin energetycznych</u>); 	Działania przewidziane do realizacji w horyzoncie czasowym do 2015r. Pozytywny wpływ na funkcjonowanie gospodarstw rolnych.	Pozytywny: wykorzystanie biomasy do produkcji energii, ograniczenie emisji gazów cieplarnianych; Negatywny: powstanie upraw monokulturowych na obszarach pełniących ważne funkcje ekologiczne; zmniejszenie bioróżnorodności
	<ul style="list-style-type: none"> zwiększenie konkurencyjności technologicznej przemysłu rolno-spożywczego w priorytetowych dla regionu 	<ul style="list-style-type: none"> zwiększenie konkurencyjności technologicznej <u>przemysłu spożywczego</u> w priorytetowych dla regionu branżach (w 	Zmiana o charakterze redakcyjnym.	

¹ Za priorytetowe branże przemysłu rolno-spożywczego w regionie uważa się przetwórstwo: zbożowo-młynarskie, cukrownicze, owocowo-warzywne, olejarskie, piwowarskie, tytoniowe, ziemniaczane, chłodnicze, mleczarskie, mięsne, drobiarskie oraz produkcja napojów.

	branżach ¹ (w tym: poprawa i rozwój systemów zarządzania jakością i bezpieczeństwem żywności, wprowadzenie nowych technologii i technik produkcji);	tym: poprawa i rozwój systemów zarządzania jakością i bezpieczeństwem żywności, wprowadzenie nowych technologii i technik produkcji);		
	• poprawa marketingu regionalnych artykułów spożywczych (w tym: rynkowe ukierunkowywanie produkcji i wykorzystanie pojawiających się nisz rynkowych, tworzenie nowych i rozwój istniejących kanałów dystrybucyjnych, wspieranie eksportu artykułów rolno-spożywczych).	• poprawa marketingu regionalnych artykułów spożywczych (w tym: rynkowe ukierunkowywanie produkcji i wykorzystanie pojawiających się nisz rynkowych, <u>wsparcie dla wykreowania regionalnej marki produktu rolniczego</u> , tworzenie nowych i rozwój istniejących kanałów dystrybucyjnych, wspieranie eksportu artykułów rolno-spożywczych).	Pozytywny wpływ na rozwój przemysłu spożywczego w regionie.	Brak znaczących oddziaływań.
	• wzmocnienie działalności innowacyjnej i badawczo-rozwojowej na rzecz rozwoju rolnictwa (w tym: pomoc na rzecz przyspieszenia postępu biologicznego w produkcji roślinnej i zwierzęcej)	• wzmocnienia działalności innowacyjnej i badawczo-rozwojowej na rzecz <u>modernizacji sektora rolnego</u> (w tym: pomoc na rzecz przyspieszenia postępu biologicznego w produkcji roślinnej i zwierzęcej)	Zmiana o charakterze porządkującym, redakcyjnym.	
Cel 1.3	• rozwój produkcji energii ze źródeł odnawialnych - ekoenergii (w tym: wykorzystanie regionalnych źródeł energii, promocja ekoenergii wśród odbiorców końcowych, rozwój działalności badawczo-wdrożeniowej);	• rozwój produkcji energii ze źródeł odnawialnych - ekoenergii (w tym: wykorzystanie regionalnych źródeł energii, promocja i <u>podnoszenie świadomości społecznej i gospodarczej w wykorzystaniu ekoenergii wśród odbiorców końcowych</u> , rozwój działalności badawczo-wdrożeniowej, wymiana najlepszych praktyk, doświadczeń i know-how, <u>utworzenie klastra przemysłowego związanego z odnawialnymi źródłami energii</u>);	Pozytywny wpływ na rozwój sektora odnawialnych źródeł energii w regionie. Negatywny: ograniczenie wykorzystania gruntów na cele rolnicze (uprawy roślin energetycznych);	Pozytywny: wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii; ograniczenie emisji zanieczyszczeń i gazów cieplarnianych; Negatywny: zmiany użytkowania gruntów (plantacje roślin energetycznych - szczególnie na obszarach podmokłych i w dolinach rzecznych), zmiany krajobrazu (farmy wiatrowe);
	• rozwój usług opiekuńczo-medycznych w powiązaniu z turystyką uzdrowiskową (w tym: specjalizacja ośrodków medycznych, rozwój medycyny naturalnej, wspieranie	• rozwój usług opiekuńczo-medycznych w powiązaniu z turystyką uzdrowiskową (w tym: specjalizacja ośrodków medycznych, rozwój medycyny naturalnej, wspieranie	Pozytywny wpływ na jakość życia społeczeństwa regionu.	Brak znaczących oddziaływań.

	usług opiekuńczo-medycznych dla osób starszych);	usług opiekuńczo-medycznych dla osób starszych, <u>rozszerzenie systemu opieki sprawowanej w warunkach domowych, tworzenie warunków dla rozwoju bazy opieki długoterminowej</u>);		
	• kompleksowe wspieranie rozwoju sektora gospodarki leśnej i usług turystycznych w regionie (w tym: tworzenie podstaw kadrowych, budowa infrastruktury, rozwój produktów turystycznych, budowa zintegrowanego systemu marketingu turystycznego).	• kompleksowe wspieranie rozwoju sektora gospodarki leśnej i usług turystycznych w regionie (w tym: tworzenie podstaw kadrowych, <u>budowa infrastruktury turystycznej i uzdrowiskowej, rozwój produktów turystycznych, budowa zintegrowanego systemu promocji i informacji turystycznej</u>).	Pozytywny wpływ na rozwój sektora turystycznego oraz wzmocnienie działalności uzdrowiskowej; wzrost atrakcyjności turystycznej Lubelszczyzny;	Pozytywny : uporządkowanie działalności turystycznej i ograniczenie oddziaływania turystyki i rekreacji na środowisko (odpowiednia infrastruktura); Negatywny : nadmierny rozwój infrastruktury turystycznej i wzrost natężenia ruchu turystycznego na terenach pełniących istotne funkcje ekologiczne;
Cel 1.4	• zwiększenie dostępu przedsiębiorstw do zewnętrznych źródeł finansowania (w tym: wsparcie funduszy podwyższonego ryzyka, inwestycyjnych i poręczeniowych, wsparcie dla inicjatyw proinwestycyjnych);	• zwiększenie dostępu przedsiębiorstw do zewnętrznych źródeł finansowania <u>w tym: wsparcie funduszy podwyższonego ryzyka, inwestycyjnych i poręczeniowych, wsparcie dla inicjatyw proinwestycyjnych, udzielanie wsparcia dla koncepcji przedsiębiorstw (promocja kapitału zaangażowanego jako jednej z form funduszy typu venture capital</u> ;	Pozytywny wpływ na finansowe aspekty funkcjonowania przedsiębiorstw.	Brak znaczących oddziaływań.
Cel 1.5	Brak zmian zapisów			
Cel 1.6		• <u>rozwój telemedycyny (w tym: utworzenia sieci telecentrów, wojewódzkiego systemu medycznych baz danych, wprowadzanie informatycznych systemów zarządzania, w tym zarządzania jakością w służbie zdrowia)</u> ;	Nowy zapis Pozytywny wpływ na jakość życia mieszkańców regionu.	Brak znaczących oddziaływań.
Priorytet 2				
Cel 2.1	• edukacja zdrowotna i poprawa stanu zdrowia mieszkańców regionu (w tym: poprawa jakości i dostępności usług medycznych poprzez modernizację i rozwój infrastruktury ochrony zdrowia, promocja edukacji zdrowotnej i zdrowia	• edukacja zdrowotna i poprawa stanu zdrowia mieszkańców regionu (w tym: poprawa jakości i dostępności usług medycznych poprzez modernizację i rozwój infrastruktury ochrony zdrowia, <u>w szczególności: zapewnienie dostępu do</u>	Pozytywny wpływ na warunki zdrowotne oraz jakość życia mieszkańców regionu.	Brak znaczących oddziaływań.

	publicznego);	<u>podstawowych świadczeń medycznych na terenach deficytowych oraz zapewnienie opieki i leczenia „chorób XXI wieku” (nerwice, uzależnienia, choroby wieku podeszłego, onkologiczne, układu krążenia), wykorzystanie potencjału uczelni do podnoszenia jakości opieki zdrowotnej, profilaktyka i promocja edukacji zdrowotnej i zdrowia publicznego, budowa i rozbudowa infrastruktury jednostek opieki zdrowotnej o znaczeniu lokalnym oraz tworzenie specjalistycznych ośrodków opieki zdrowotnej);</u>		
Cel 2.2	<ul style="list-style-type: none"> • promowanie otwartości systemu edukacji oraz dostosowanie treści kształcenia do potrzeb gospodarki i rynku pracy (w tym: większe zaangażowanie społeczeństwa w edukację, rozwijanie międzynarodowej współpracy edukacyjnej, wzmocnienie powiązań edukacji z rynkiem pracy i gospodarką, promowanie kształcenia w kierunkach technicznych i ścisłych); 	<ul style="list-style-type: none"> • promowanie otwartości systemu edukacji oraz dostosowanie treści kształcenia do potrzeb <u>regionalnej</u> gospodarki i rynku pracy (w tym: większe zaangażowanie społeczeństwa w edukację, rozwijanie międzynarodowej współpracy edukacyjnej, wzmocnienie powiązań edukacji z rynkiem pracy i gospodarką, <u>promowanie kształcenia w kierunkach technicznych i ścisłych, umożliwianie szkolenia praktycznego przez pracodawców</u>); 	Pozytywny wpływ na rozwój edukacji i wykształcenia mieszkańców regionu; dostosowanie systemu kształcenia do wymogów rynku pracy.	Brak znaczących oddziaływań.
	<ul style="list-style-type: none"> • rozwój kształcenia ustawicznego w regionie oraz jego integracja z tradycyjnym systemem edukacyjnym (w tym: zwiększenie dostępu do usług kształcenia ustawicznego, rozwinięcie, modernizacja i dostosowanie oferty do potrzeb rynkowych, wsparcie form kształcenia opartych o technologie informacyjne). 	<ul style="list-style-type: none"> • rozwój kształcenia <u>zawodowego</u> ustawicznego w regionie oraz jego integracja z tradycyjnym systemem edukacyjnym (w tym: zwiększenie dostępu do usług kształcenia <u>zawodowego i</u> ustawicznego, rozwinięcie, modernizacja i dostosowanie oferty do potrzeb rynkowych, wsparcie form kształcenia opartych o technologie informacyjne, <u>rozwój kadr, kształcenie nauczycieli zawodu</u>); 	Pozytywny wpływ na rozwój edukacji i wykształcenia mieszkańców regionu; dostosowanie systemu kształcenia do wymogów rynku pracy.	Brak znaczących oddziaływań.
Cel 2.3	<ul style="list-style-type: none"> • zwiększenie szans na rynku pracy i zdolności do zatrudnienia mieszkańców Lubelszczyzny (w tym: podnoszenie 	<ul style="list-style-type: none"> • zwiększenie szans na rynku pracy i zdolności do zatrudnienia mieszkańców Lubelszczyzny, <u>promowanie społecznej</u> 	Pozytywny wpływ na społeczne aspekty funkcjonowania przedsiębiorstw.	Brak znaczących oddziaływań.

	jakości kształcenia, zapewnienie usług poradnictwa zawodowego, poprawa mobilności pracowników, wsparcie przekwalifikowania i zmiany zawodu, zwiększenie inwestycji w zasoby ludzkie przez pracodawców);	<u>odpowiedzialności przedsiębiorstw</u> (w tym: podnoszenie jakości kształcenia, zapewnienie usług poradnictwa zawodowego, poprawa mobilności pracowników, wsparcie przekwalifikowania i zmiany zawodu, zwiększenie inwestycji w zasoby ludzkie przez pracodawców);		
	<ul style="list-style-type: none"> • prowadzenie aktywnej polityki rynku pracy na poziomie regionalnym i lokalnym (w tym aktywizacja zawodowa młodzieży, bezrobotnych, mieszkańców obszarów wiejskich, osób po 50 roku życia; budowa regionalnego systemu wsparcia zatrudnienia w niszowych sektorach gospodarki, rozwój i wspieranie lokalnych paktów na rzecz zatrudnienia); 	<ul style="list-style-type: none"> • prowadzenie aktywnej polityki rynku pracy na poziomie regionalnym i lokalnym (w tym: aktywizacja zawodowa młodzieży, <u>osób długotrwale bezrobotnych, osób bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych</u>, mieszkańców obszarów wiejskich, osób po 50 roku życia; budowa regionalnego systemu wsparcia zatrudnienia w niszowych sektorach gospodarki, rozwój i wspieranie lokalnych paktów na rzecz zatrudnienia); 	Uszczegółowienie dotychczasowych zapisów.	Brak znaczących oddziaływań.
		<ul style="list-style-type: none"> • <u>wspieranie inicjatyw lokalnych na rzecz rozwoju zasobów ludzkich</u>; 	Nowy zapis. Pozytywny wpływ na gospodarkę poprzez wzmacnianie zasobów ludzkich w regionie.	Brak znaczących oddziaływań.
Cel 2.4	Brak zmian zapisów			
Cel 2.5		<ul style="list-style-type: none"> • <u>wspieranie inicjatyw przeciwdziałających trwałej emigracji z regionu</u>; 	Nowy zapis. Pozytywny wpływ na gospodarkę poprzez wzmacnianie zasobów ludzkich w regionie.	Brak znaczących oddziaływań.
Cel 2.6		<ul style="list-style-type: none"> • <u>zapobieganie urazom związanym z wypadkami przy pracy (w tym: akcje informacyjne i zapewnianie opieki nad dziećmi wiejskimi w okresach wzmożonych prac polowych)</u>; 	Nowy zapis. Pozytywny wpływ na zdrowie mieszkańców.	Brak znaczących oddziaływań.
	<ul style="list-style-type: none"> • zwiększenie bezpieczeństwa pożarowego (w tym: doposażenie jednostek straży pożarnej w nowoczesny sprzęt, budowa i modernizacja infrastruktury , stworzenie 	<ul style="list-style-type: none"> • zwiększenie bezpieczeństwa pożarowego (w tym: doposażenie jednostek straży pożarnej w nowoczesny sprzęt, budowa i modernizacja infrastruktury , stworzenie 	Uszczegółowienie dotychczasowych zapisów.	Brak znaczących oddziaływań.

	zintegrowanego systemu teleinformatycznego służb ratowniczych)	zintegrowanego systemu teleinformatycznego służb ratowniczych i systemu reagowania kryzysowego);		
Priorytet 3				
Cel 3.1	<ul style="list-style-type: none"> rozbudowa i modernizacja sieci infrastruktury drogowej oraz zwiększenie bezpieczeństwa ruchu (w tym: modernizacja i rozbudowa sieci dróg, urządzeń inżynierskich, mostów, obwodnic, pomocniczej infrastruktury drogowej służącej zwiększeniu bezpieczeństwa ruchu) 	<ul style="list-style-type: none"> <u>modernizacja (przebudowa i rozbudowa)</u> sieci infrastruktury drogowej oraz zwiększenie bezpieczeństwa ruchu (w tym: modernizacja i rozbudowa sieci dróg, urządzeń inżynierskich, mostów, pomocniczej infrastruktury drogowej służącej zwiększeniu bezpieczeństwa ruchu), w tym przede wszystkim: <ul style="list-style-type: none"> - <u>rozwój połączeń drogowych siecią dróg ekspresowych, w szczególności w ramach systemu TENT-T</u> - <u>modernizacja i poprawa parametrów dróg o dużym znaczeniu dla rozwoju gospodarki i turystyki (dostępność do ośrodków gospodarczych i obszarów turystycznych);</u> 	<p>Zmiana o charakterze redakcyjnym; uszczegółowienie dotychczasowych zapisów.</p> <p>Pozytywny wpływ na dostępność komunikacyjną i rozwój gospodarczy regionu.</p>	<p>Pozytywny: zwiększenie bezpieczeństwa na drogach – ochrona życia i zdrowia ludzi; rozwój infrastruktury ochrony środowiska w transporcie drogowym;</p> <p>Negatywny: fragmentacja przestrzeni, tworzenie barier ekologicznych, zakłócenia w funkcjonowaniu obszarów cennych przyrodniczo;</p>
	<ul style="list-style-type: none"> rozwój infrastruktury i usług transportu lotniczego (w tym: budowa lotniska regionalnego, przystosowanie do funkcji usługowych istniejącej sieci lotnisk lokalnych); 	<ul style="list-style-type: none"> rozwój infrastruktury i usług transportu lotniczego (w tym: <u>rozbudowa</u> lotniska regionalnego w Świdniku, przystosowanie do funkcji <u>cywilno-usługowych</u> istniejącej sieci lotnisk lokalnych); 	<p>Uszczegółowienie dotychczasowych zapisów.</p> <p>Pozytywny wpływ na dostępność komunikacyjną i rozwój gospodarczy regionu.</p>	<p>Negatywny: emisja zanieczyszczeń do atmosfery; uciążliwość lokalna związana z hałasem; ryzyko wystąpienia sytuacji awaryjnych; wzrost intensywności zagospodarowania przestrzeni w sąsiedztwie lotniska i w jego dalszym otoczeniu (np. połączenia komunikacyjne);</p>
	<ul style="list-style-type: none"> rozbudowa sieci dróg i infrastruktury na obszarach wiejskich oraz na terenach atrakcyjnych turystycznie (w tym: zwiększenie dostępności drogowej miejscowości i siedlisk ludzkich, rozwój infrastruktury ruchu turystycznego, modernizacja i wykorzystanie do celów turystycznych kolei wąskotorowej i kolei regionalnych). 	<ul style="list-style-type: none"> rozbudowa sieci dróg i linii kolejowych oraz infrastruktury <u>towarzyszącej</u> na obszarach wiejskich; 	Przeredagowanie dotychczasowych zapisów.	Brak znaczących oddziaływań.
	<ul style="list-style-type: none"> rozwój powiązań drogowych w układzie 	<ul style="list-style-type: none"> <u>rozwój powiązań z krajami sąsiadującymi</u> 	Przeredagowanie dotychczasowych	Brak znaczących oddziaływań.

	<p> europejskim i regionalnym związanych z rozbudową sieci i poprawą przepustowości przejść granicznych (w tym: budowa i modernizacja dróg i przejść granicznych, budowa pomocniczej infrastruktury transportowej i obsługi podróżnych);</p>	<p>(w tym: budowa nowych, modernizacja, poprawa dostępności i przepustowości przejść granicznych, budowa pomocniczej infrastruktury obsługi podróżnych);</p>	<p>zapisów.</p>	
Cel 3.2	Brak zmian zapisów – zmiany struktury zapisów			
Cel 3.3	<p>• rozwój ośrodka metropolitalnego Lublina i jego funkcji jako centrum tworzenia i dyfuzji wiedzy i innowacji (w tym: unowocześnienie sektora badawczo-rozwojowego i systemu transferu technologii do gospodarki, stworzenie centrów laboratoryjno - badawczych, parku naukowo – technologicznego, rozwój sektora wysoko specjalistycznych usług);</p>	<p>• rozwój ośrodka metropolitalnego Lublina i jego funkcji <u>wraz z otaczającymi go miastami</u> jako centrum tworzenia i dyfuzji wiedzy i innowacji (w tym: unowocześnienie sektora badawczo-rozwojowego i systemu transferu technologii do gospodarki, stworzenie centrów laboratoryjno - badawczych, parku naukowo – technologicznego, rozwój sektora wysoko specjalistycznych usług, <u>wzmocnienie rangi Lublina jako ośrodka akademickiego, unowocześnienie bazy dydaktycznej i kongresowej</u>);</p>	<p>Uszczegółowienie dotychczasowych zapisów. Pozytywny wpływ na wzrost roli Lublina jako silnego ośrodka akademickiego.</p>	<p>Brak znaczących oddziaływań.</p>
	<p>• rewitalizacja miast i zdegradowanych obszarów zurbanizowanych (w tym: rewitalizacja zabytkowej tkanki miejskiej, dzielnic mieszkaniowych i peryferyjnych, zagospodarowanie i rewitalizacja terenów przemysłowych i powojkowych, poprawa funkcjonalności układu komunikacyjnego, wspieranie lokalnych partnerstw publiczno-prywatnych przy opracowaniu i realizacji planów rewitalizacji);</p>	<p>• rewitalizacja miast i zdegradowanych obszarów zurbanizowanych (w tym: rewitalizacja zabytkowej tkanki miejskiej, dzielnic mieszkaniowych i peryferyjnych, zagospodarowanie i rewitalizacja terenów przemysłowych i powojkowych, poprawa funkcjonalności układu komunikacyjnego, wspieranie lokalnych partnerstw publiczno-prywatnych przy opracowaniu i realizacji planów rewitalizacji; <u>realizacja wymienionych działań z zastosowaniem technik i rozwiązań energooszczędnych</u>);</p>	<p>Uszczegółowienie dotychczasowych zapisów.</p>	<p>Pozytywny: zmniejszanie energochłonności w działaniach rewitalizacyjnych;</p>
		<p>• <u>budowa i rozbudowa infrastruktury jednostek opieki zdrowotnej o znaczeniu ponadregionalnym, ze szczególnym uwzględnieniem działań prowadzących do realizacji Programów Narodowych.</u></p>	<p>Nowy zapis. Pozytywny wpływ na warunki zdrowotne oraz jakość życia mieszkańców regionu.</p>	<p>Brak znaczących oddziaływań.</p>

Cel 3.4	<ul style="list-style-type: none"> wzmocnienie powiązań między obszarami miejskimi i wiejskimi (w tym: poprawa systemu komunikacyjnego miasto-wieś, rozwój turystyki weekendowej i podmiejskiej, wspieranie specjalistycznych gospodarstw ukierunkowanych na miejski rynek zbytu, wsparcie dla systemu usług komplementarnych); 	<ul style="list-style-type: none"> wzmocnienie powiązań między obszarami miejskimi i wiejskimi (w tym: poprawa systemu komunikacyjnego miasto-wieś, rozwój turystyki weekendowej i podmiejskiej, wspieranie specjalistycznych gospodarstw i przedsiębiorstw produkcyjnych i usługowych ukierunkowanych na miejski rynek zbytu, wsparcie dla systemu usług komplementarnych). 	Uszczegółowienie dotychczasowych zapisów.	Brak znaczących oddziaływań.
		<ul style="list-style-type: none"> <u>rewitalizacja tkanki mieszkaniowej na obszarach wiejskich i mniejszych miast</u> 	Nowy zapis (do 2020). Pozytywny wpływ na odnowienie zasobów mieszkaniowych.	Brak znaczących oddziaływań.
	<ul style="list-style-type: none"> rozwój elektryfikacji wsi – reelektryfikacja (w tym: modernizacja i uzupełnienie sieci elektrycznych średniego i niskiego napięcia, rozwój alternatywnych źródeł energii); 	<ul style="list-style-type: none"> <u>reelektryfikacja wsi</u> (w tym: modernizacja i uzupełnienie sieci elektrycznych średniego i niskiego napięcia, rozwój alternatywnych źródeł energii); 	Zmiana o charakterze redakcyjnym.	
	<ul style="list-style-type: none"> poprawa ładu przestrzennego jednostek osadniczych oraz rozwój podstawowej infrastruktury społeczno-technicznej (poprawa estetyki i jakości zabudowy na obszarach wiejskich, budowa infrastruktury technicznej, teleinformatycznej, drogowej i turystycznej); 	<ul style="list-style-type: none"> <u>poprawa ładu przestrzennego jednostek osadniczych.</u> 	Realizacja do roku 2020. Przeredagowanie dotychczasowych zapisów.	
Priorytet 4				
Cel 4.1	<ul style="list-style-type: none"> rozwiązywanie wspólnych problemów o charakterze transgranicznym z Ukrainą i Białorusią (w tym: wsparcie merytoryczne samorządów lokalnych na Ukrainie, współpraca i koordynacja działań w zakresie rozwoju terenów przygranicznych, ochrony środowiska i wzrostu atrakcyjności turystycznej); 	<ul style="list-style-type: none"> rozwój współpracy transgranicznej z Ukrainą i Białorusią w zakresie ochrony środowiska i rozwoju terenów przygranicznych (w tym: wsparcie merytoryczne samorządów lokalnych, <u>rozwój infrastruktury przejść granicznych, w tym odbudowa i rewitalizacja połączeń kolejowych z Białorusią i Ukrainą</u>, wzrost atrakcyjności turystycznej, <u>wypracowanie wspólnych mechanizmów i form ochrony środowiska</u>); zacieśnienie współpracy z regionami 	Przeredagowanie i uszczegółowienie dotychczasowych zapisów. Pozytywny wpływ na rozwój kontaktów społeczno-gospodarczych Lubelszczyzny z Ukrainą i Białorusią; ożywienie funkcjonowania terenów przygranicznych.	Pozytywny: rozwój współpracy międzynarodowej w zakresie ochrony środowiska (np. dotyczącej jakości wód płynących, obszarów chronionych itp.) Negatywny: nadmierny rozwój infrastruktury komunikacyjnej i turystycznej na terenach cennych przyrodniczo; fragmentacja środowiska
			Nowy zapis do 2015 roku.	

		państw członkowskich Unii Europejskiej (w tym: zaawansowane formy współpracy gospodarczej, instytucjonalnej, rynku pracy i szkolnictwa z regionami UE);	Pozytywny wpływ na rozwój społeczno-gospodarczy regionu;	
		• wsparcie projektów międzynarodowych z udziałem podmiotów z terenu województwa (w tym: współuczestnictwo i współfinansowanie przez instytucje publiczne inicjatyw i projektów międzynarodowych, stworzenie systemu informacji, <u>promocji</u> , doradztwa i rekomendacji).	Nowy zapis do 2020 roku. Pozytywny wpływ na lepsze i bardziej efektywne wykorzystanie dostępnych środków finansowych z różnych źródeł.	
Cel 4.2	• budowanie ponadregionalnego partnerstwa w zakresie planowania strategicznego oraz wdrażania wspólnej polityki regionalnej (w tym: stworzenie i utrzymanie forum wzajemnych konsultacji międzyregionalnych Polski Wschodniej, regionów wschodniej granicy UE, tworzenie klastrów gospodarczych i infrastruktury ponadregionalnej, współpraca w ożywieniu historycznych powiązań, szlaków komunikacyjnych i turystycznych np. : „Szlak Staropolski”, „Szlak Wileński”).	• tworzenie ponadregionalnego partnerstwa w zakresie <u>rozwoju regionalnego i lokalnego (w tym: wsparcie powstawania, rozwoju i tworzenia sieci organizacji rozwoju lokalnego i regionalnego, współpraca w ożywieniu historycznych powiązań, szlaków komunikacyjnych i turystycznych np. : „Szlak Staropolski”, „Szlak Wileński”, „Szlak Unii Horodelskie”)</u>);	Przeredagowanie i uszczegółowienie dotychczasowych zapisów.	
Cel 4.3	Brak zmian zapisów			

III. Istniejący stan środowiska województwa lubelskiego oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanej aktualizacji Strategii

III.1. Położenie i podział administracyjny województwa lubelskiego

Województwo lubelskie położone jest we wschodniej części Polski, pomiędzy rzeką Bug na wschodzie oraz Wisłą na zachodnich jego krańcach. Bug na odcinku 363 km stanowi granicę państwa z Ukrainą i Białorusią. Województwo lubelskie graniczy od strony północno – wschodniej, na niewielkim odcinku (4 km), z województwem podlaskim, natomiast najdłuższą granicę ma z województwem mazowieckim (strona północno – zachodnia). W części południowo - zachodniej sąsiaduje z województwem świętokrzyskim, a od południa z województwem podkarpackim.

W województwie funkcjonują ważne przejścia graniczne drogowe i kolejowe: polsko-białoruskie (Kukuryki, Terespol, Sławatycze) oraz polsko-ukraińskie (Dorohusk, Zosin, Hrebenne). Do przejść tych prowadzą krajowe drogowe szlaki komunikacyjne (nr 17: Warszawa – Lublin – Zamość – Hrebenne; nr 12: Radom – Puławy – Lublin – Chełm – Dorohusk; nr 19: Białystok – Radzyń Podlaski – Lublin – Kraśnik – Rzeszów; nr 2: Warszawa – Biała Podlaska – Terespol). W województwie lubelskim brak dróg autostradowych oraz ekspresowych.

Najważniejszymi liniami kolejowymi są połączenia: Warszawa – Lublin – Chełm – Dorohusk; Warszawa – Biała Podlaska – Terespol oraz Linia Hutnicza – Szerokotorowa (nr 65): Sławków Południowy (Zagłębie Dąbrowskie) – Sędziszów - Olkusz -Biłgoraj – Zamość – Hrubieszów.

Tab. 2. Użytkowanie gruntów w latach 2000-2007

Tablica 2. Użytkowanie gruntów w woj. łódzkim 2000-2007

Wyszczególnienie	2000	2007	Przyrost (-) lub ubytek (+) w stosunku do roku 2000 [w ha]
	w ha		
Powierzchnia ogólna	2511448	2512249	+1
Użytki rolne	1682251	1574997	- 107254
- grunty orne	1322152	1216608	- 105544
- sady	33390	63351	+ 29961
- łąki	255274	222274	- 33000
- pastwiska	71435	32079	- 39356
- pozostałe	-	40685	?
Lasy	558892	574038	+ 15146
Pozostałe grunty	270305	363214	+ 92909

źródło: Urząd Statystyczny w Lublinie, 2008b

Powierzchnia województwa wynosi 25 122 km² (8% powierzchni Polski). Największy udział w użytkowaniu gruntów mają użytki rolne, w tym grunty orne stanowią 48% (tab.2). W regionie zamieszkuje 2166213 mieszkańców (5,8% ludności Polski). Pod względem administracyjnym obszar województwa podzielony jest na 24 powiaty (w tym 4 miasta na prawach powiatu: Lublin, Biała Podlaska, Chełm, Zamość) i 213 gmin (w tym 20 gmin miejskich). Znajduje się tu ogółem 41 ośrodków miejskich, wśród których 17 to niewielkie miasteczka liczące poniżej 10 tys. mieszkańców. Podstawowe dane o województwie zamieszczono w tab.3.

Tab. 3. Podstawowe dane o województwie lubelskim

Wyszczególnienie	2000	2005	2007
Powierzchnia i ludność			
Powierzchnia w km ² (stan w dniu 31 XII)	25114	25114	25122
Ludność (stan w dniu 31 XII)	2206200	2179611	2166213
a) miasta	1028876	1016865	1008656
b) wieś	1177324	1162746	1157557
Kobiety na 100 mężczyzn	106	106	106
Ludność na 1 km ² powierzchni ogólnej	88	87	86
Ludność w wieku			
a) produkcyjnym	1287529	1348586	1356474
b) poprodukcyjnym	354234	360090	365971
Przyrost naturalny na 1000 ludności	-0,05	-0,84	-0,70
Zgony niemowląt na 1000 urodzeń żywych	8,00	7,31	6,15
Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na pobyt stały na 1000 ludności	-1,39	-2,24	-2,64
Stopa bezrobocia rejestrowanego (stan w dniu 31 XII) w %	14,0	17,0	13,0
Ochrona środowiska			
Pobór wody - w % poboru ogółem - na cele:			
a) produkcyjne	34,1	32,3	33,5
b) eksploatacji sieci wodociągowej	25,8	24,2	23,6
Ścieki przemysłowe i komunalne oczyszczane w % wymagających oczyszczania	96,9	97,6	97,0
Ludność korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ogółu ludności	47,8	51,0	52,6
Odpady (z wyłączeniem odpadów komunalnych) wytworzone (w ciągu roku) na 1 km ² w t	168,9	205,2	203,9
Odpady komunalne zebrane przez zakłady oczyszczania na 1 mieszkańca w kg	256	155	173
Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w % powierzchni ogólnej (stan w dniu 31 XII)	22,7	22,8	22,7
Infrastruktura komunalna			
Długość sieci (stan w dniu 31 XII) w km:			
a) wodociągowej (bez magistralnej)	14813,7	17484,7	18274,1
b) kanalizacyjnej	2380,4	3366,4	3841,3
c) gazowej	5820,2	7403,6	7709,5
Zużycie w gospodarstwach domowych:			
a) wody z wodociągów na 1 mieszkańca w m ³	27,2	26,2	26,8
b) energii elektrycznej w miastach na 1 mieszkańca w kW·h	577,9	636,2	658,0
c) gazu z sieci na 1 odbiorcę w m ³	598,2	510,6	538,5
Rolnictwo i leśnictwo			
Użytki rolne w tys. ha	1682,3	1497,4	1575,0
- w tym grunty orne w % powierzchni ogólnej	52,6	46,9	48,4
Zużycie nawozów w przeliczeniu na czysty składnik na 1 ha użytków rolnych w kg:			

Wyszczególnienie	2000	2005	2007
a) mineralnych lub chemicznych (łącznie z wieloskładnikowymi)	76,8	99,8	113,6
b) wapniowych	68,6	62,9	38,4
Powierzchnia gruntów leśnych (stan w dniu 31 XII) w tys. ha	559,7	572,0	576,5
Powierzchnia lasów (stan w dniu 31 XII) w tys. ha	551,5	563,6	568,0
Lesistość (stan w dniu 31 XII) w %	22,0	22,4	22,6
Pozyskanie drewna (grubizny) na 100 ha powierzchni lasów w m ³	234,1	256,2	254,6
Przemysł			
Produkcja sprzedana przemysłu na 1 mieszkańca w zł (ceny bieżące)	5828	7307	10554
Transport			
Linie kolejowe eksploatowane normalnotorowe na 100 km ² powierzchni ogólnej w km	4,2	4,1	4,1
Drogi publiczne o twardej nawierzchni (miejskie i zamiejskie) na 100 km ² powierzchni ogólnej w km	72,3	72,3	73,7
Samochody osobowe zarejestrowane na 1000 ludności	242,2	294,8	347,2
Abonenci telefonii przewodowej (standardowe łącza główne) na 1000 ludności	249,3	252,3	216,8
Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON			
Ogółem na 1000 ludności	60,0	68,4	69,9
Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności	47,1	53,1	54,1
Rachunki regionalne			
Produkt krajowy brutto (ceny bieżące) na 1 mieszkańca w zł	13620	17591	18779 (2006 r.)
Wartość dodana brutto (ceny bieżące) na 1 mieszkańca w zł	12117	15499	16496 (2006 r.)
Nominalne dochody do dyspozycji brutto w sektorze gospodarstw domowych na 1 mieszkańca w zł	11010	13910	14605 (2006 r.)

źródło: Urząd Statystyczny w Lublinie, 2008b

III.2. Rozwój społeczno–gospodarczy województwa lubelskiego

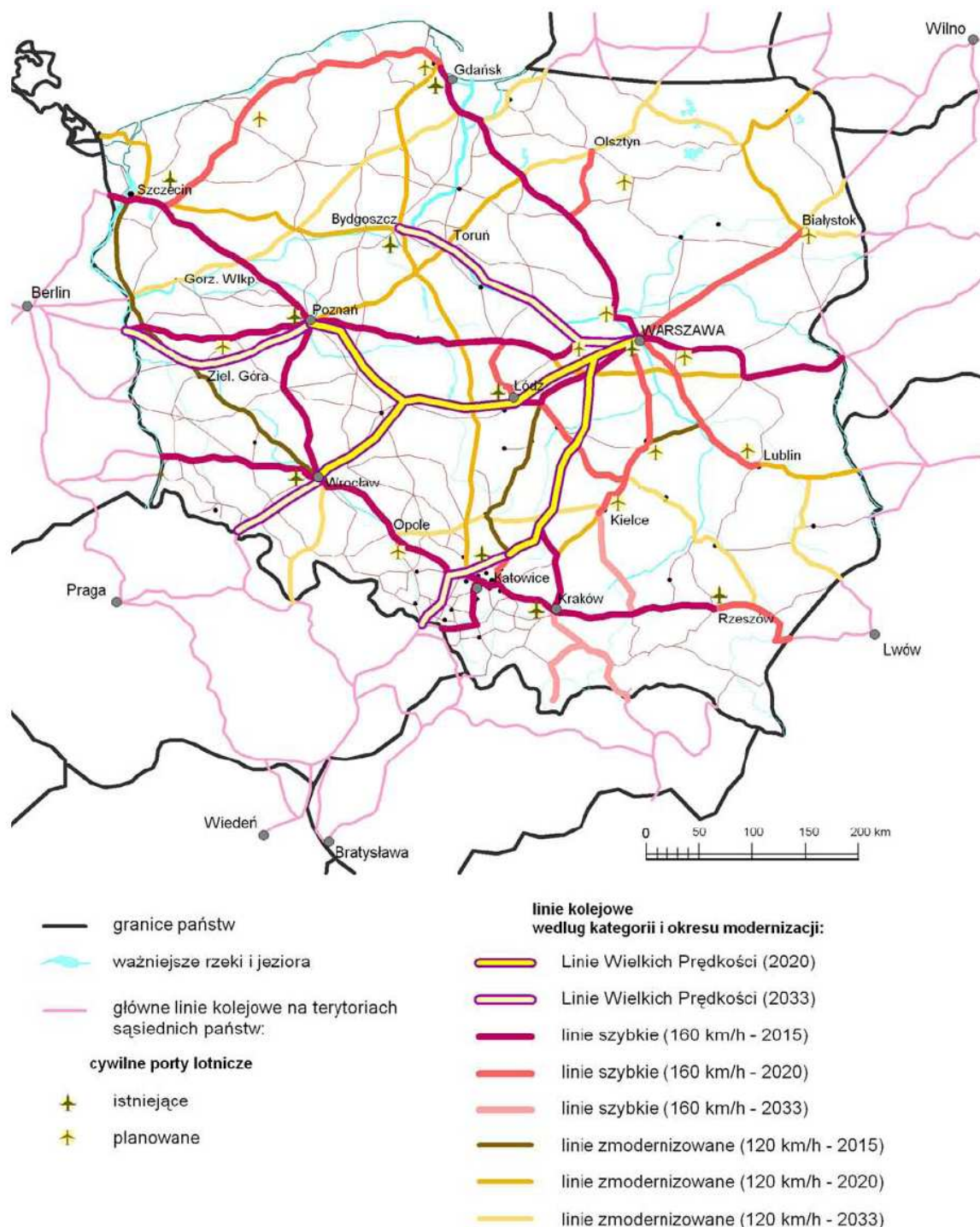
Analiza wskaźników społeczno – ekonomicznych z tabeli nr 3 wskazuje, że w okresie 2000-2007 poprawiła się sytuacja ekonomiczna województwa. Rozwija się także infrastruktura techniczna na obszarach miejskich i wiejskich. Trendy demograficzne są jednak niekorzystne: ujemny przyrost naturalny, wyludnianie się terenu województwa, ujemne saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych. W „Eksperckim Projekcie Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do roku 2033” (Korcelli i in., 2008) województwo lubelskie znalazło się w wydzielonym największym krajowym obszarze problemowym „Polska Wschodnia” (ryc.2). Wg autorów KPZK „Polska Wschodnia” charakteryzuje się bardzo niskim poziomem spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej. Znajduje to wyraz w najniższych w Polsce i jednych z niższych w Unii Europejskiej wartościach produktu krajowego brutto na mieszkańca, najniższych wskaźnikach zatrudnienia oraz bardzo niekorzystnej dostępności terytorialnej. W strukturze gospodarczej istotną rolę odgrywa rolnictwo, usługi rynkowe wykazują szereg deficytów. Na obszarze tym stanowiącym 35,5% powierzchni kraju, zamieszkuje 23,1% ludności kraju i wytwarzane jest 15,4% dochodu narodowego (udział w PKB w 2005 roku). Wielkość udziału obszarów Polski Wschodniej w polskim eksporcie wynosiła w roku 2005 – 10,4%.

Ryc. 2. Obszary problemowe w Ekspersckim Projekcie Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do roku 2033 (Korcelli i in., 2008).

W Ekspersckim Projekcie KPZK przewiduje się rozwój transportu lotniczego i kolejowego na terenie województwa lubelskiego (ryc.3). W okolicach Lublina ma powstać lotnisko regionalne oraz szybkie linie kolejowe (160km/h):

- z Warszawy do Brześcia (do 2015 roku) i dalej na wschód,
- z Warszawy do Lublina (do 2020 roku).

Ryc. 3. Projektowany w Eksperskim Projekcie KPZK rozwój infrastruktury kolejowej i lotniczej
(Autorzy: T. Komornicki, M. Stępiak, Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN)

Brak realizacji SRWL uwsteczni rozwój społeczno-gospodarczy województwa lubelskiego, znacząco opóźni realizację inwestycji infrastrukturalnych, w tym w dziedzinie ochrony środowiska. Trudne będzie także wypełnianie wymagań Unii Europejskiej w kontekście realizacji polityki ekologicznej, obejmowania ochroną najcenniejszych obszarów, w tym wdrażania sieci NATURA 2000. Brak dokumentu Strategii sprawi, iż bardzo kłopotliwe będzie stworzenie spójnego planu zagospodarowania przestrzennego województwa oraz wykorzystania funduszy unijnych na cele społeczno-gospodarcze i przyrodnicze.

III.3. Stan i zagrożenia środowiska

III.3.1. Powietrze atmosferyczne

Głównymi źródłami zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego w województwie lubelskim są procesy spalania paliw w elektrociepłowniach, ciepłowniach i kotłowniach lokalnych - w większości wykorzystujących węgiel kamienny jako paliwo, procesy technologiczne w zakładach przemysłowych, transport oraz paleniska indywidualne (tab.4.). Wg danych GUS, województwo zajmuje 8 miejsce w kraju pod względem emisji pyłów i 12 miejsce pod względem emisji gazów z zakładów szczególnie uciążliwych.

Tab. 4. Emisja wybranych przemysłowych zanieczyszczeń powietrza według rodzajów substancji

Wyszczególnienie	2000	2006	2007
	w tonach		
Ogółem	4582611	5084049	5295666
Dwutlenek siarki	21834	18581	18827
Tlenki azotu (w przeliczeniu na NO ₂)	10518	9874	10523
Dwutlenek węgla	4533680	5041535	5252370
Metan	89	89	88
Pyły ze spalania paliw	6399	4440	3609
Pyły z przemysłu cementowo-wapienniczego i materiałów ogniotrwałych	711	337	428
Pyły nawozów sztucznych	656	498	517

źródło: GUS – Bank Danych Regionalnych (www.stat.gov.pl)

Tab. 5. Emisja i redukcja przemysłowych zanieczyszczeń powietrza

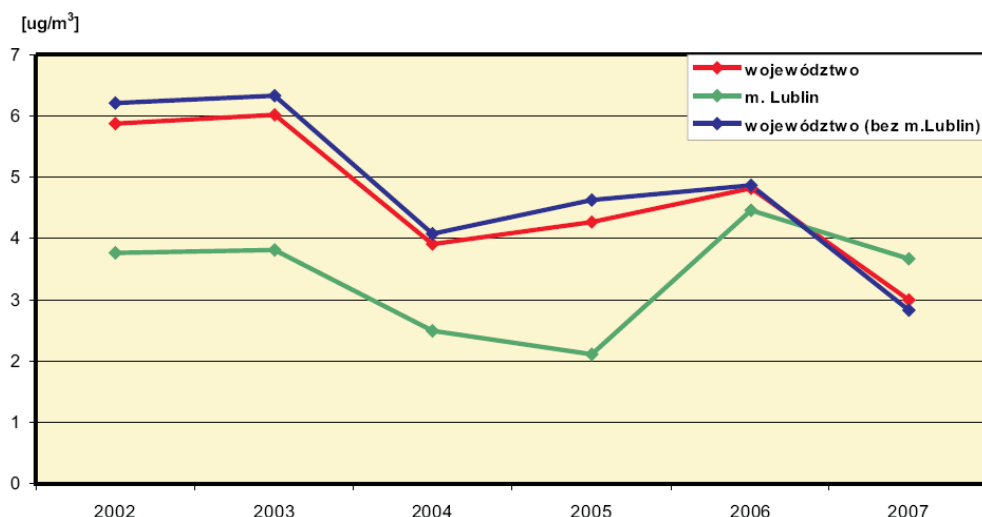
Wyszczególnienie	2000	2006	2007
Zakłady szczególnie uciążliwe dla czystości powietrza (stan w dniu 31 XII)	95	106	103
Zanieczyszczenia zatrzymane w urządzeniach do redukcji zanieczyszczeń w % zanieczyszczeń wytworzonych:			
a) pyłowych	97,7	98,6	99,0
b) gazowych (bez dwutlenku węgla)	41,5	84,8	84,8

źródło: GUS – Bank Danych Regionalnych (www.stat.gov.pl)

Na terenie województwa lubelskiego największe ilości zanieczyszczeń gazowych i pyłowych emitowane są w rejonach lokalizacji dużych zakładów przemysłowych (ponad 75% całkowitej emisji w województwie). Według pomiarów prowadzonych w 2006 i 2007 roku przez WIOŚ na obszarze województwa lubelskiego, w 4 strefach (aglomeracja lubelska i miasta: Biała Podlaska, Chełm i Zamość) przekroczone zostały kryteria w zakresie przekroczenia dopuszczalnego stężenia 24-godzinne pyłu PM₁₀ (pozostałe badane parametry jakości powietrza nie wykazywały przekroczeń obowiązujących ustawowych standardów). WIOŚ w Lublinie na podstawie badań w 2007 roku stwierdza, iż ze względu na ponadnormatywne stężenia pyłu zawieszonego PM₁₀ konieczne są działania naprawcze w wymienionych wyżej strefach.

Stężenia dwutlenku siarki oraz dwutlenku azotu w 2006 i 2007 roku utrzymywały się na niskim poziomie, nie przekraczając dopuszczalnych norm. W latach 2004-2006 zaobserwowano lekką tendencję wzrostową średniorocznych stężeń SO₂ od 4,0 do 4,8 µg/m³, jednakże w roku 2007 nastąpił istotny spadek wartości stężenia SO₂ (ryc.4). Podobna tendencja wystąpiła w wypadku NO₂ (2004 r. - 15,8 µg/m³, 2006 r. – 17,6 µg/m³). W latach 2000-2007 nastąpił istotny wzrost redukcji gazowych przemysłowych zanieczyszczeń powietrza (tab.5). W 2006 r. nastąpiło istotne zwiększenie stężenia pyłu zawieszonego w porównaniu z latami poprzednimi (przyczyna to niższe w porównaniu z latami poprzednimi temperatury powietrza w okresie styczeń-marzec). WIOŚ w Lublinie na podstawie badań w 2007 roku stwierdza, iż ze względu na ponadnormatywne stężenia

pyłu zawieszonego PM10 konieczne są działania naprawcze na terenie 4 stref: aglomeracji lubelskiej i 3 miast grodzkich (Biała Podlaska, Chełm, Zamość).

Ryc. 4. Stężenia średnie roczne dwutlenku siarki w województwie lubelskim w latach 2002-2007 (źródło: WIOŚ, Lublin 2008)

III.3.2. Jakość wód

Główne zagrożenie dla czystości wód powierzchniowych stanowią ścieki przemysłowe i komunalne, w szczególności wprowadzane do środowiska bez oczyszczania. Z analizy danych statystycznych wynika, że ogółem pobór wody zwiększył się nieznacznie w latach 2000-2007 (tab.6). Poważne zagrożenie mogą stwarzać także zanieczyszczenia obszarowe pochodzące z terenów rolniczych oraz komunikacyjnych i zurbanizowanych, jak również niewłaściwe składowanie odpadów.

Tab.6. Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w województwie lubelskim

Wyszczególnienie	2000	2006	2007
	w hm ³		
Ogółem	339,6	355,1	353,4
Przemysł	121,7	123,1	122,8
Rolnictwo i leśnictwo ¹⁾	146,9	161,3	160,9
Eksploatacja sieci wodociągowej ²⁾	71,0	70,7	69,7

¹⁾ Woda zużyta do nawadniania w rolnictwie i leśnictwie oraz do napełniania i uzupełniania stawów rybnych.

²⁾ Bez zużycia wody na cele przemysłowe przez wodociągi stanowiące własność gmin, wojewódzkich zakładów usług wodnych i spółek wodnych

źródło: Urząd Statystyczny w Lublinie, 2008a

Jakość wód powierzchniowych płynących województwa lubelskiego ulega sukcesywnej poprawie. Maleje udział procentowy odcinków rzek ponadnormatywnie zanieczyszczonych, natomiast zwiększa się udział odcinków w klasie II i III. Na terenie województwa lubelskiego w 2007 roku nie stwierdzono odcinków rzek (wśród kontrolowanych) prowadzących wody I i II klasy czystości pod względem kryteriów fizykochemicznych. Według obowiązującej klasyfikacji czystości wód (5 klas) w 2006 r. uzyskano następujące wyniki w odniesieniu do badanych rzek regionu (WIOŚ 2007):

- brak wód w I i II klasie czystości (wody bardzo dobrej i dobrej jakości),
- wody III klasy (zadowalająca jakość) stanowiły 16,7% (21% w 2004 r.),
- wody IV klasy (niezadowalająca jakość) stwierdzono w największej ilości badanych przekrojów pomiarowych – 59,5% (66,3% w 2004 r.),
- wody V klasy (zła jakość) stanowiły 23,9% (11% w 2004 r.) w wykonanych pomiarach.

Największe rzeki Lubelszczyzny (Bug, Wisła) prowadziły wody IV i V klasy pod względem oceny ogólnej. Wody rzeki Wieprz mieściły się głównie w IV klasie, a na niektórych odcinkach w klasie III. Wśród badanych w 2006 roku jezior (10 obiektów; klasyfikacja 3-stopniowa) przeważały wody II klasy czystości (70%), I klasę miało Jezioro Białe Włodawskie, a III klasę czystości posiadały dwa badane zbiorniki. Stan jakości wód podziemnych w ogólnej ocenie przedstawia się korzystnie według badań prowadzonych w 2006 roku: kryterium dobrej jakości wody spełniało ponad 30 % monitorowanych punktów, pozostała większość (ok. 60%) została zaliczona do wód niższej klasy jakości ze względu na wysokie wartości naturalnych składników chemicznych, a tylko niecałe 10 % ze względu na obecność wskaźników zanieczyszczenia.

III.3.3. Powierzchnia ziemi i gospodarka odpadami

W województwie lubelskim zinwentaryzowano 134 składowiska odpadów komunalnych o powierzchni około 295 ha, z których 109 spełnia wszelkie wymagania formalno-prawne. Według danych WIOŚ w Lublinie w 2006 r. na użytkowane składowiska przyjęto ogółem 302 813,36 Mg odpadów. Wskaźnik ilości odpadów komunalnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca, wynoszący w 2000 roku 256 kg, obniżył się do 155 kg w roku 2005, a następnie wzrósł do 173 kg w roku 2007.

Wciąż brakuje wystarczającej ilości instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, ponadto zbyt małe ilości odpadów poddaje się kompostowaniu i termicznemu przekształcaniu. Znikome postępy obserwowane są w selektywnej zbiórce odpadów w gminach, w tym odpadów niebezpiecznych występujących w strumieniu odpadów komunalnych. W województwie lubelskim znajduje się dziewięć składowisk przemysłowych. W okresie 2001-2005 wzrastała ilość wytwarzanych odpadów przemysłowych, a w 2006 roku zaobserwowano tendencję spadkową. Ogółem odpady przemysłowe stanowią 94% wszystkich odpadów wytworzonych na terenie województwa lubelskiego.

III.4. Infrastruktura wodno-kanalizacyjna

W województwie lubelskim infrastruktura zaopatrzenia w wodę rozwija się znacznie intensywniej niż infrastruktura kanalizacyjna. W 2007r. istniało 18274,1 km czynnej sieci wodociągowej (tab.7). Stosunek długości sieci kanalizacyjnej do długości sieci wodociągowej nie uległ zmianie od 2000 roku i w 2007 r. osiągnął wartość 0,21 (długość sieci wodociągowej niemal pięciokrotnie przewyższa długość sieci kanalizacyjnej). Prawie 80% ogółu ludności województwa korzysta z wodociągów, natomiast z kanalizacji 46% (tab.8). Na terenach wiejskich wspomniane wskaźniki, w szczególności w zakresie rozwoju sieci kanalizacyjnych, są znacznie niższe niż na terenach miejskich. Według danych GUS BRD za rok 2007, w województwie lubelskim funkcjonowało ponad 230 oczyszczalni komunalnych. Wśród oczyszczalni komunalnych jedynie 29 obiektów miało instalacje do podwyższonego usuwania biogenów.

Tab.7. Urządzenia komunalne w województwie lubelskim na tle kraju

Wyszczególnienie a) – 2004 b) – 2007	Sieć rozdzielcza w km					
	wodociągowa		kanalizacyjna		gazowa	
	ogółem	na 100 km	ogółem	na 100 km	ogółem	na 100 km
Polska (ogółem)						
a)	239179,6	76,5	73867,3	23,6	101920,7	32,6
b)	257060,0	82,2	89505,8	28,6	108750,0	34,8
Miasta						
a)	53826,3	253,4	41463,2	195,2	46627,8	219,5
b)	56809,9	266,0	45969,5	215,2	49650,9	232,2
Wieś						
a)	161830,9	55,5	16162,2	5,5	52213,7	17,9
b)	200250,1	68,7	43536,3	14,9	59099,2	20,3
Województwo lubelskie (ogółem)						
a)	17151,6	68,3	3183,1	12,7	6397,3	25,5
b)	18274,1	72,7	3841,3	15,3	6739,8	26,8
Miasta						
a)	2356,5	244,5	1877,4	194,8	2025,8	210,2
b)	2509,9	261,7	2077,3	216,6	2099,3	218,9
Wieś						
a)	14795,1	61,3	1305,7	5,4	4371,5	18,1
b)	15764,2	65,2	1764,0	7,3	4640,5	19,2

źródło: Urząd Statystyczny w Lublinie, 2008a

Tab.8. Ludność województwa lubelskiego korzystająca z urządzeń komunalnych (2004-2007)

Wyszczególnienie a) – 2004 b) – 2007		Ludność korzystająca z sieci (dane szacunkowe)					
		wodociągowej		kanalizacyjnej		gazowej	
		ogółem w tys.	w % ludności ogółem	ogółem w tys.	w % ludności ogółem	ogółem w tys.	w % ludności ogółem
Polska	a)	32639,6	85,4	22252,8	58,3	19790,2	51,8
(ogółem)	b)	33001,8	86,6	22987,9	60,3	19715,4	51,7
Miasta	a)	22156,1	94,4	19714,4	84,0	17170,8	73,2
	b)	22154,3	95,0	19829,6	85,0	16979,5	72,8
Wieś	a)	10483,5	71,3	2538,4	17,3	2619,4	17,8
	b)	10847,5	73,3	3158,3	21,3	2735,9	18,5
Województwo lubelskie	a)	1713904	78,4	968429	44,3	794670	36,4
(ogółem)	b)	1722998	79,5	994093	45,9	825173	38,1
Miasta	a)	944450	93,1	860583	84,4	681301	66,9
	b)	943759	93,6	861241	85,4	686733	68,1
Wieś	a)	769454	65,7	107846	9,3	113369	9,6
	b)	779239	67,3	132852	11,5	138440	12,0

źródło: Urząd Statystyczny w Lublinie, 2008a

IV. Cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu

Analizy wykonane na potrzeby projektu aktualizacji SRWL w roku 2005 oraz w latach późniejszych (w kontekście programów wojewódzkich uszczegóławiających zapisy SRWL) wynika, że przedmiotowy dokument uwzględnia Politykę Ekologiczną Państwa oraz pryncypia ochrony środowiska ustanowione na poziomie Unii Europejskiej. Należy podkreślić, iż SRWL w Priorytecie 3 (cel 3.2. „Zachowanie i wzmacnianie różnorodności przyrodniczej, krajobrazowej i kulturowej Lubelszczyzny”) zawiera pakiet działań prośrodowiskowych. Należy uznać, iż mają one wymowę horyzontalną w stosunku do pozostałych celów zapisanych w SRWL.

Proponowane zapisy aktualizacyjne uwzględniają wytyczne projektu „Polityki Ekologicznej Państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016” (Ministerstwo Środowiska 2008) oraz projektu „Polityki energetycznej Polski do roku 2030” (wersja nr 2 z 4 września 2008 roku).

Należy zaznaczyć, że zapisy SRWL zostały uszczegółowione w kilku specjalnych programach wojewódzkich. W szczególności chodzi o Programu Ochrony Środowiska dla Województwa Lubelskiego na lata 2008-2011 z perspektywą do roku 2015 (dokument przyjęty uchwałą Nr XXV/435/08 z 27 października 2008 r. Sejmiku Województwa Lubelskiego). Jako główny cel Program Ochrony Środowiska przyjmuje zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego województwa (mieszkańców, zasobów przyrodniczych i infrastruktury społecznej) oraz harmonizacja rozwoju gospodarczego i społecznego z ochroną walorów środowiskowych. Celami realizacyjnymi są:

- ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody,
- zrównoważone wykorzystanie materiałów, wody i energii,
- dalsza poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego,
- doskonalenie systemu zarządzania środowiskiem.

Z punktu widzenia ochrony środowiska istotne są także zapisy Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Lubelskiego (dokument przyjęty uchwałą Nr XXV/435/08 z 27 października 2008 r. Sejmiku Województwa Lubelskiego) a także Wojewódzki Program Rozwoju Alternatywnych Źródeł Energii dla Województwa Lubelskiego, który został przyjęty przez Sejmik Województwa Lubelskiego Uchwałą Nr XLIV/676/06 z dnia 27.02.2006 r. Ostatni z wymienionych wcześniej dokumentów identyfikuje zasoby odnawialnych źródeł energii na Lubelszczyźnie oraz określa możliwości ich wykorzystania. Największe możliwości produkcji energii w województwie związane są z wykorzystaniem biomasy. Obecnie trwają prace nad zatwierdzeniem Programu Rozwoju Energetyki dla Województwa Lubelskiego.

W prognozach oddziaływania na środowisko, wykonanych w ramach postępowań w sprawie oceny oddziaływania na środowisko dla projektów tych dokumentów, nie stwierdzono rozbieżności celów SRWL z celami ochrony środowiska ustanowionymi na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym.

V. Główne problemy i zagrożenia środowiska przyrodniczego istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie

Na podstawie analizy danych statystycznych oraz informacji zawartych w wielu opracowaniach naukowych i raportach można wskazać najważniejsze problemy związane z ochroną środowiska w województwie lubelskim. Problemy te dotyczą przede wszystkim środowiska wodnego, czystości powietrza atmosferycznego (głównie w miastach i w sąsiedztwie tras samochodowych), zmian krajobrazowych powodowanych zagospodarowywaniem przestrzeni geograficznej, gospodarki odpadami (szczególnie komunalnymi) oraz niedostatkami w finansowaniu zadań z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Kumulacja wspomnianych problemów objawia się zakłóceniami funkcjonowania najcenniejszych terenów przyrodniczych Lubelszczyzny oraz może wywoływać niekorzystne skutki zdrowotne.

Kluczowe zagadnienia problemowe wyliczono poniżej.

1) Środowisko wodne

- niskie zasoby wód powierzchniowych oraz deficyty wody w północnej i wschodniej części województwa (ogółem 48% powierzchni województwa uważa się za zagrożone suszą),
- niepełne zaopatrzenie mieszkańców Lubelszczyzny w wodę do picia o wysokiej jakości, w szczególności ludności wiejskiej,
- zanieczyszczenie wód powierzchniowych (ogólna niska jakość wód rzecznych),
- ogniska nadmiernego zanieczyszczenia wód podziemnych pochodzenia rolniczego (związki azotu – dwa wyznaczone obszary w województwie szczególnie narażone w gminach Ludwin i Komarówka Podlaska, lokalnie w rejonie składowisk odpadów),
- wadliwy stan systemów melioracyjnych (w tym system Kanału Wieprz – Krzna),
- duże zagrożenia powodziowe (doliny Wisły, Wieprza i Bugu; ogółem 60 tys. ha zagrożonych zjawiskami powodziowymi);

2) Powietrze atmosferyczne i hałas

- nadmierna koncentracja zanieczyszczeń powietrza w miastach i na terenach zwartej zabudowy (szczególnie w sezonie grzewczym),
- hałas komunikacyjny (szczególnie przy głównych trasach i w miastach),
- prawdopodobny napływ zanieczyszczeń spoza terenu województwa,
- niewielki udział źródeł odnawialnych w produkcji energii,
- wahania klimatyczne, anomalie pogodowe (obniżone ilości opadów);

3) Zagospodarowanie przestrzenne

- postępująca tendencja rozpraszania zabudowy (np. „rozlewanie się” Lublina na otaczające go tereny), a w konsekwencji fragmentacja krajobrazu i brak ładu przestrzennego,
- chaotyczna zabudowa letniskowa w atrakcyjnych przyrodniczo i turystycznie rejonach Lubelszczyzny (np. okolice niektórych jezior Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego, rejon Kazimierskiego Parku Krajobrazowego – tzw. „drugie domy”),
- nasilające się konflikty społeczne i ekologiczne związane z lokalizacją kluczowych inwestycji transportowych (np. obwodnica Lublina) oraz infrastrukturalnych (oczyszczalnie ścieków, obiekty gospodarki odpadami);

4) Gospodarka odpadami

- słabo rozwinięta infrastruktura gospodarki odpadami komunalnymi oraz wciąż niski stopień odzysku i segregacji odpadów,
- niskie parametry techniczne funkcjonujących składowisk odpadów (szczególnie

kilkunastoletnich);

5) Zdrowie i bezpieczeństwo ludzi

- niedobory w rozwoju sieci wodociągowych (zaopatrzenie w wodę do picia wysokiej jakości), szczególnie na terenach wiejskich oraz ogólne wysokie dysproporcje pomiędzy rozwojem sieci wodociągowej i kanalizacyjnej,
- nadmierny hałas w sąsiedztwie intensywnie użytkowanych tras komunikacyjnych – w tym w miastach,
- wysoki poziom zanieczyszczeń powietrza w sezonie grzewczym na terenach intensywnego osadnictwa – głównie jednorodzinne,
- narażenie na zjawiska powodziowe (Wisła, Bug i Wieprz).

W „Programie Ochrony Środowiska Województwa Lubelskiego na lata 2008-2011 z perspektywą do roku 2015” (2008) wskazują się kilka obszarów, na których zaobserwowano istotne sytuacje o charakterze konfliktowym (ryc.5). Są to:

1) Obszar miasta Lublina i jego okolic ze względu na: duże zanieczyszczenie powietrza (klasa C), występowanie miejsc przekroczenia dopuszczalnych norm hałasu, wystąpienie leja depresyjnego, potencjalne zagrożenie poważną awarią przemysłową (lokalizacja zakładów o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnych awarii, przebieg tras przewozu materiałów niebezpiecznych, ważny węzeł kolejowy);

2) Obszar miasta Chełma i okolic ze względu na: obszar siedliskowy NATURA 2000 (Torfowiska Chełmskie) i obszar ptasi (Chełmskie Torfowiska Węglanowe) duże zanieczyszczenie powietrza (miasto Chełm - klasa C), wystąpienie leja depresyjnego, potencjalne zagrożenie poważną awarią przemysłową (lokalizacja 1 zakładu o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnej awarii i 2 o dużym ryzyku, przebieg tras przewozu materiałów niebezpiecznych, ważny węzeł kolejowy), niekorzystny klimat akustyczny w mieście;

3) Obszar począwszy od miasta Biała Podlaska do granicy z Białorusią ze względu na: duże zanieczyszczenie powietrza w mieście (klasa C), występowanie potencjalnego zagrożenia poważną awarią przemysłową (lokalizacja 8 zakładów o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii i 1 o zwiększonym ryzyku, przebieg trasy przewozu materiałów niebezpiecznych, ważny węzeł kolejowy w Białej Podlaskiej), niekorzystny klimat akustyczny w mieście.

Wydaje się, że jednym z głównych obszarów problemowych, jeśli chodzi o obecny i przyszły stan środowiska, jest Polesie Lubelskie. Na obszarze tym mamy do czynienia z wieloma różnymi kolizjami. Od lat 80-tych rozwija się tam przemysł wydobywczy. W zasięgu oddziaływania wydobywania węgla kamiennego w KWK Bogdanka następuje tworzenie się trwale zawodnionych niecek osiadań gruntu. W oparciu o zasoby węgla ma powstać w powiecie łączyńskim elektrownia konwencjonalna.

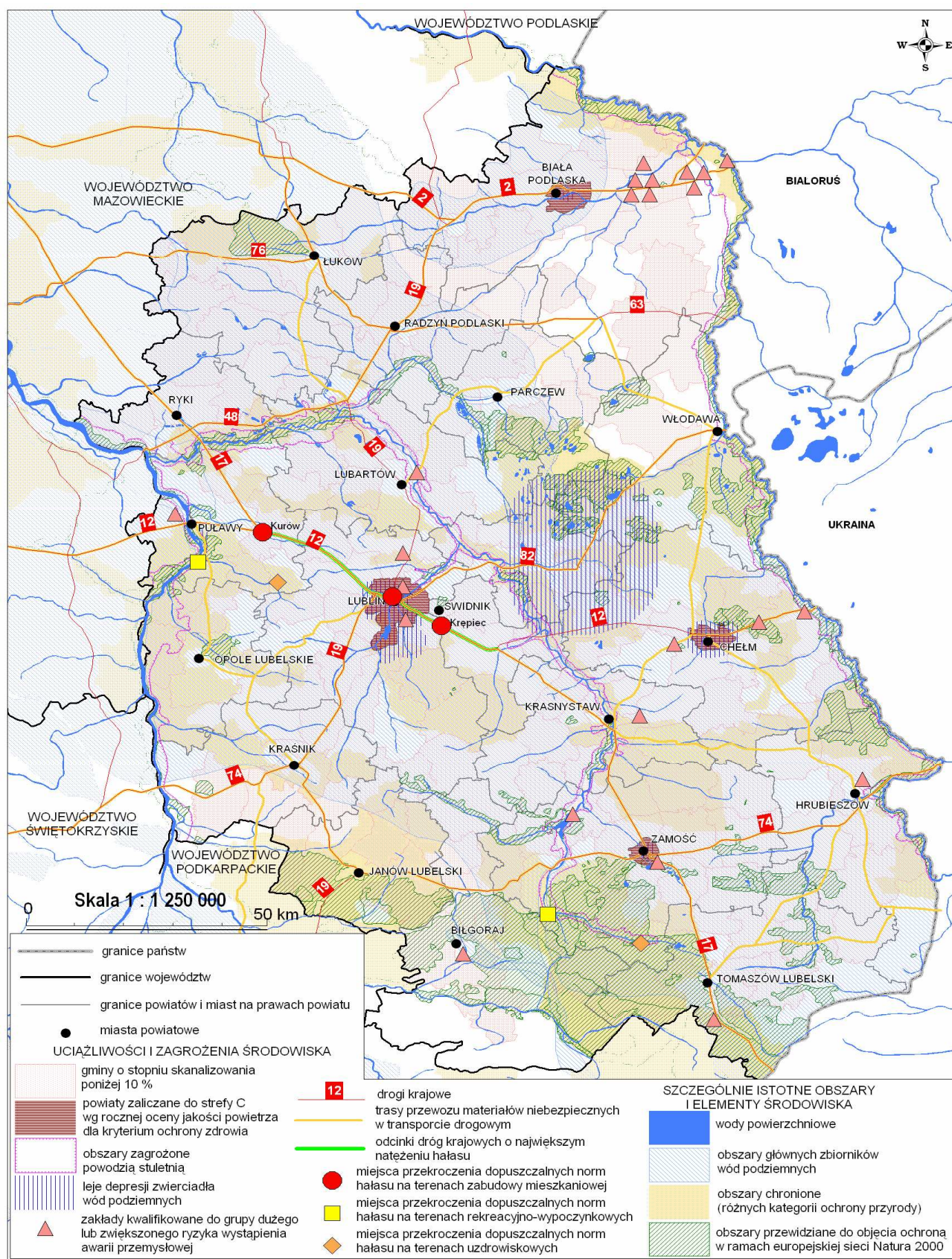
Ponadto należy pamiętać o skutkach funkcjonowania systemu melioracyjnego związanego z Kanałem Wieprz-Krzna (istnieje od lat 60-tych ubiegłego wieku). Powierzchnia podmokłych łąk i torfowisk zmalała w omawianym rejonie z 27% na początku XX w. do 15,2% w połowie lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku (Harasimiuk i in., 1998), głównie w wyniku przeprowadzenia melioracji odwadniających.

Sezonowo na terenie Polesia Lubelskiego obserwuje się wysoką presję turystyczną, związaną z rekreacyjnym wykorzystaniem jezior (jednoczesny pobyt na niewielkiej powierzchni dużej liczby turystów, rozwój budownictwa rekreacyjnego).

Z drugiej strony Polesie charakteryzuje się bardzo wysokimi walorami przyrodniczymi i znaczna jego część podlega różnym formom ochrony prawnej. Utworzono tam Międzynarodowy Rezerwat Biosfery (2002 r.) oraz sieć obszarów NATURA 2000.

Intensyfikacja wydobywania węgla kamiennego wraz z rozwojem energetyki oraz rozwoju rolnictwa i turystyki może doprowadzić do nasilenia się konfliktów na linii rozwój gospodarczy - ochrona przyrody. Należy podkreślić, iż teren Polesia charakteryzuje się generalnie bardzo małą

odpornością na antropopresję (obszary podmokłe, torfowiska, wiele płytkich zbiorników wodnych, małe przepływy rzek).

Ryc. 5. Główne uciążliwości i zagrożenia środowiska województwa lubelskiego

źródło: Program ochrony środowiska województwa lubelskiego na lata 2008-2011 z perspektywą do roku 2015 (2008)

Najwartościowsze przyrodniczo ekosystemy województwa lubelskiego chronione są przez dwa parki narodowe (Roztoczański i Poleski), 17 parków krajobrazowych, 18 obszarów chronionego krajobrazu, 85 rezerwatów i 1554 pomników przyrody (tab.9). Najcenniejszą pod względem przyrodniczym częścią województwa lubelskiego jest Polesie (w tym Pojezierze Łęczyńsko - Włodawskie) – powołano tam Międzynarodowy Rezerwat Biosfery „Polesie Zachodnie”. Szczególnymi walorami przyrodniczymi charakteryzuje się także Roztocze z Puszcą Solską, gdzie planuje się utworzenie Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery oraz doliny Wisły, Bugu i Wieprza (ryc.6).

Tab.9. Powierzchnia prawnie chroniona w województwie lubelskim

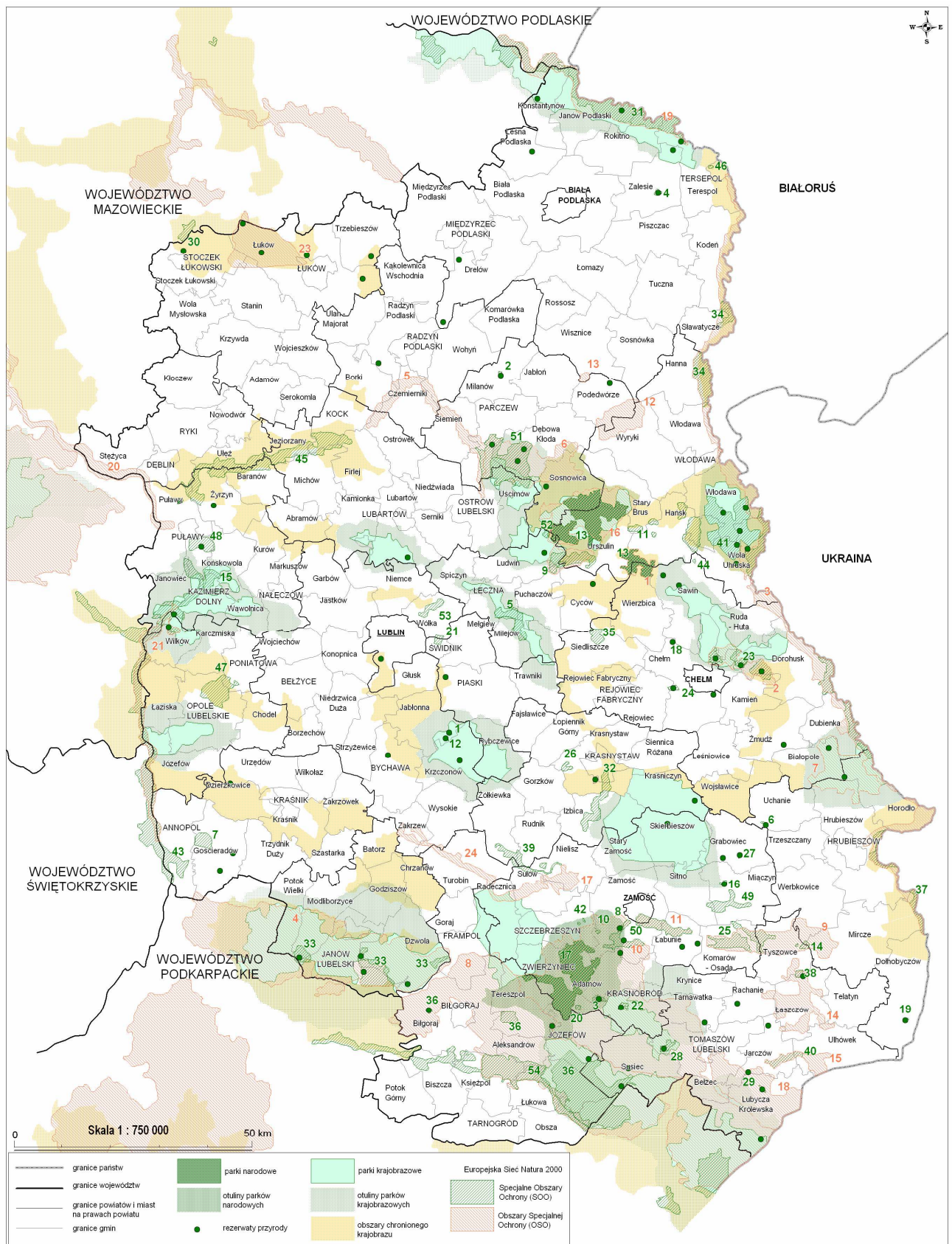
Wyszczególnienie	2000	2007		
	w ha		w % powierzchni ogólnej województwa	na 1 mieszkańca w m ²
Ogółem	570019,9	570421,6	22,7	2633
Parki narodowe	18245,1	18245,0	0,7	84
Rezerваты przyrody	11378,2	11549,5	0,5	53
Parki krajobrazowe	231139,4	233594,2	9,3	1078
Obszary chronionego krajobrazu	300980,3	299166,1	11,9	1381
Stanowiska dokumentacyjne	17,7	4,5	0,0	0
Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe	768,8	768,8	0,0	4
Użytki ekologiczne	7490,4	7093,5	0,3	33

źródło: Urząd Statystyczny w Lublinie, 2008b

W województwie lubelskim zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 5 września 2007r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz. U. Nr 179, poz. 1275) znajduje się 21 obszarów specjalnej ochrony ptaków (OSO), kolejne 2 obszary znajdują się na tzw. Shadow List 2006. Obszary OSO zajmują około 14% pow. Województwa (ryc.6).

W dalszym ciągu trwają prace nad ustaleniem specjalnych obszarów ochrony siedlisk (SOO). Projekt rządowy zakłada utworzenie na terenie woj. lubelskiego 48 specjalnych obszarów ochrony siedlisk (SOO), z czego 13 listopada 2007 r. Komisja Europejska wydała decyzje zatwierdzającą listę 31 obszarów SOO (następne 17 obszarów czeka na zatwierdzenie). Kolejnych 6 obszarów SOO znajduje się na Shadow List 2006. Obecnie obszary SOO zajmują 4,5% powierzchni województwa.

Wszystkie proponowane obszary NATURA 2000 muszą być traktowane jako potencjalne obszary chronione i podlegają ochronie prawnej do chwili podjęcia decyzji przez Komisję Europejską.

Ryc. 6. System obszarów chronionych województwa lubelskiego, w tym sieć Natura 2000
 źródło: Program ochrony środowiska województwa lubelskiego na lata 2008-2011 z perspektywą do roku 2015 (2008)

VI. Potencjalne oddziaływania na środowisko skutków realizacji zmian zapisów SRWL

VI.1. Identyfikacja znaczących oddziaływań

Identyfikując potencjalne znaczące oddziaływania na środowisko uwzględniono następujące kryteria:

- prawdopodobieństwo, czas trwania, częstotliwość i odwracalność oddziaływań - skumulowany charakter oddziaływań,
- transgraniczny charakter wpływu,
- zagrożenia dla zdrowia ludzkiego lub dla środowiska (np. w wyniku awarii),
- rozmiary i przestrzenny zasięg oddziaływań (obszar geograficzny i wielkość populacji potencjalnie zagrożonej),
- wartość i wrażliwość obszaru potencjalnie zagrożonego, z tytułu:
 - szczególnych właściwości naturalnych lub dziedzictwa kulturowego,
 - przekroczonych standardów jakości środowiska lub wartości dopuszczalnych,
 - intensywnego użytkowania gruntów,
 - wpływ na obszar lub krajobraz posiadające uznany krajowy, wspólnotowy lub międzynarodowy status ochronny.

Wstępną identyfikację oddziaływań przeprowadzono w tabeli nr 1. W tabeli 10 uszczegółowiono wcześniejsze analizy. Zapisy, których realizacja może potencjalnie negatywnie wpływać na środowisko poddano badaniom przy wykorzystaniu metody macierzy. W odpowiednich polach zaznaczono (+) oddziaływania pozytywne, (-) negatywne oraz (+/-) oddziaływania, które mogą mieć zarówno charakter pozytywny jak też negatywny. Otrzymane zapisy zostały odpowiednio skomentowane w następnej sekcji niniejszego rozdziału.

Wszystkie zidentyfikowane oddziaływania mają charakter długoterminowy i ujawniają się w fazie funkcjonowania zrealizowanych zadań. Ponadto większość oddziaływań będzie miała charakter bezpośredni i pośredni (działania związane z celami 1.2, 1.3, 3.1, oraz 4.1), natomiast oddziaływania pośrednie będą towarzyszyły realizacji kierunków działań w ramach celu 1.1 oraz 3.3. Faza realizacji skutkuje zazwyczaj przewagą oddziaływań krótkoterminowych i/lub chwilowych.

Nie przewiduje się wystąpienia oddziaływań o charakterze transgranicznym.

Zaleca się przeprowadzenie szczegółowej analizy lokalizacji poszczególnych przedsięwzięć, wynikających z analizowanych kierunków działań w ramach celów 1.2, 1.3, 3.1, 4.1, w toku tworzenia studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. W dokumentach tych możliwe jest wskazanie terenów (lub obszarów wykluczeń) do uprawy roślin energetycznych, lokalizacji obiektów energetyki wiatrowej, lokalizacji infrastruktury turystycznej oraz szczegółowego przebiegu inwestycji drogowych przy uwzględnieniu uwarunkowań przyrodniczych. Należy podkreślić, iż w świetle aktualnych przepisów prawnych projekt studium gminnego, podobnie jak projekt planu miejscowego, podlega procedurze oceny oddziaływania na środowisko.

Tab.10. Macierz zidentyfikowanych potencjalnych oddziaływań proponowanej aktualizacji SRWL na środowisko

Cel	Elementy środowiska	Różn. biolog.	Ludzie	Fauna	Flora	Woda	Powietrze	Pow. ziemi	Krajobraz	Klimat	Zasoby naturalne	Zabytki	Dobra materialn.
	Działania												
Cel 1.1.	w horyzoncie do 2015r.: <u>modernizacja technologiczna oraz restrukturyzacja finansowa i organizacyjna sektora przemysłu spożywczego (w tym: promowanie technologii zgodnych z wymogami nabywania najlepszych dostępnych technik (BAT), podnoszenie jakości zarządzania, wspieranie procesu wdrażania międzynarodowych standardów jakości oraz certyfikowania, ściślejsza współpraca z sektorem badawczo – rozwojowym);</u>		+			+	+	+			+		
Cel 1.2.	poprawę efektywności gospodarstw rolnych (w tym: modernizacja sprzętu i budynków, poprawa jakości produkcji, dywersyfikacja działalności rolniczej m.in. w kierunkach <u>ogrodnictwa, działalności rybackiej i leśnej, uprawy roślin energetycznych</u>);	-	+	-	-		+		-	+	+		
Cel 1.3.	rozwój produkcji energii ze źródeł odnawialnych - ekoenergii (w tym: wykorzystanie regionalnych źródeł energii, promocja i <u>podnoszenie świadomości społecznej i gospodarczej w wykorzystaniu ekoenergii wśród odbiorców końcowych</u> , rozwój działalności badawczo-wdrożeniowej, <u>wymiana najlepszych praktyk, doświadczeń i know-how</u> , utworzenie klastra przemysłowego związanego z <u>odnawialnymi źródłami energii</u>);	-	+	-	-		+		-	+	+		

Cel	Elementy środowiska	Różn. biolog.	Ludzie	Fauna	Flora	Woda	Powietrze	Pow. ziemi	Krajobraz	Klimat	Zasoby naturalne	Zabytki	Dobra materialn.
	Działania												
	kompleksowe wspieranie rozwoju sektora gospodarki leśnej i usług turystycznych w regionie (w tym: tworzenie podstaw kadrowych, budowa infrastruktury turystycznej i uzdrowiskowej, rozwój produktów turystycznych, budowa zintegrowanego systemu promocji i informacji turystycznej).	-/+	+	-/+	-/+				-/+			+	
Cel 3.1.	modernizacja (przebudowa i rozbudowa) sieci infrastruktury drogowej oraz zwiększenie bezpieczeństwa ruchu (w tym: modernizacja i rozbudowa sieci dróg, urządzeń inżynierskich, mostów, pomocniczej infrastruktury drogowej służącej zwiększeniu bezpieczeństwa ruchu), w tym przede wszystkim: - rozwój połączeń drogowych siecią dróg ekspresowych, w szczególności w ramach systemu TENT-T - modernizacja i poprawa parametrów dróg o dużym znaczeniu dla rozwoju gospodarki i turystyki (dostępność do ośrodków gospodarczych i obszarów turystycznych);	-/+	+/-	-/+	-		-		-				
	rozwój infrastruktury i usług transportu lotniczego (w tym: rozbudowa lotniska regionalnego w Świdniku, przystosowanie do funkcji cywilno-usługowych istniejącej sieci lotnisk lokalnych);		+/-				-			-	-		-

Cel	Elementy środowiska	Różn. biolog.	Ludzie	Fauna	Flora	Woda	Powietrze	Pow. ziemi	Krajobraz	Klimat	Zasoby naturalne	Zabytki	Dobra materialn.
	Działania												
Cel 3.3.	rewitalizacja miast i zdegradowanych obszarów zurbanizowanych (w tym: rewitalizacja zabytkowej tkanki miejskiej, dzielnic mieszkaniowych i peryferyjnych, zagospodarowanie i rewitalizacja terenów przemysłowych i powojaskowych, poprawa funkcjonalności układu komunikacyjnego, wspieranie lokalnych partnerstw publiczno-prywatnych przy opracowaniu i realizacji planów rewitalizacji; <u>realizacja wymienionych działań z zastosowaniem technik i rozwiązań energooszczędnych</u>);		+								+	+	+
Cel 4.1.	rozwój współpracy transgranicznej z Ukrainą i Białorusią w zakresie ochrony środowiska i rozwoju terenów przygranicznych (w tym: wsparcie merytoryczne samorządów lokalnych, <u>rozwój infrastruktury przejść granicznych, w tym odbudowa i rewitalizacja połączeń kolejowych z Białorusią i Ukrainą</u> , wzrost atrakcyjności turystycznej, <u>wypracowanie wspólnych mechanizmów i form ochrony środowiska</u>);	-/+	+	-/+	-/+	+	+		-/+			+	+

VI.2. Charakterystyka znaczących negatywnych oddziaływań

VI.2.1. Rozwój ekoenergii

Przedsięwzięcia dotyczące wykorzystania odnawialnych źródeł energii odnoszą się do kierunków działań w ramach celów 1.2 oraz 1.3. Uprawa roślin energetycznych oraz rozwój energii ze źródeł odnawialnych (głównie biomasa i energia wiatru) mogą generować zarówno oddziaływania dodatnie jak też ujemne. W „Prognozie oddziaływania na środowisko projektu Programu Rozwoju Alternatywnych Źródeł Energii dla Województwa Lubelskiego” (2005) podkreślono, że głównym kierunkiem rozwoju OZE na terenie województwa będzie wykorzystanie biomasy do produkcji energii cieplnej i elektrycznej oraz wytwarzania biopaliw. Do spodziewanych korzyści ekologicznych wdrożenia tego Programu zaliczono:

- zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego (dwutlenek siarki, pyły, tlenek węgla),
- zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych (dwutlenek węgla, podtlenek azotu, metan),
- zmniejszenie zużycia nieodnawialnych paliw kopalnych,
- zmniejszenie ilości deponowanych odpadów komunalnych i osadów ściekowych oraz odpadów z rolnictwa, leśnictwa i przemysłu drzewnego (wykorzystanie energetyczne słomy może prowadzić do zmniejszenia zużycia paliw kopalnych w przeliczeniu na węgiel kamienny o około 1 mln Mg rocznie, co odpowiada około 300-400 mln zł).

Wśród potencjalnych skutków negatywnych wdrożenia Programu Rozwoju Alternatywnych Źródeł Energii podkreślono możliwość niekorzystnego oddziaływania na bioróżnorodność regionu, w tym na obszary prawnie chronione oraz na zróżnicowanie i walory estetyczne krajobrazu. Do najistotniejszych możliwych oddziaływań negatywnych należy zaliczono:

- zwiększenie emisji tlenków azotu w przypadku większego wykorzystania biomasy,
- obniżenie bioróżnorodności w przypadku upowszechnienia się monokultur roślin energetycznych (uprawy wielkoobszarowe) lub wprowadzania na obszary cenne przyrodniczo obcych gatunków,
- możliwość obniżenia walorów estetycznych krajobrazu w wyniku zmian użytkowania gruntów (wielkoobszarowe monokultury roślin energetycznych) oraz budowy instalacji służących do wykorzystania zasobów energii odnawialnej (np. wiatraki, tamy, elektrownie geotermalne).

VI.2.2. Infrastruktura turystyczna

Realizacja przedsięwzięć dotyczących infrastruktury turystycznej odnosi się do zapisów kierunków działań w ramach celów 1.3. oraz 4.1. Rozwój turystyki, zarówno w układzie globalnym jak i lokalnym, determinowany jest przez wiele czynników, jednak walory przyrodnicze stanowią zasadniczy element podaży turystycznej. Turystyka tworzy zarówno miejsca pracy, zapewnia dobrobyt, ale powoduje również zmiany społeczne i przyrodnicze.

Budowa infrastruktury turystycznej i uzdrowiskowej może z jednej strony aktywizować obszary atrakcyjne przyrodniczo i kulturowo, z drugiej zaś powodować sytuacje konfliktowe. Większa liczba turystów może potencjalnie powodować zwiększenie zapotrzebowania na wodę i energię, wzrost natężenia hałasu, wzrost ilości generowanych odpadów i ścieków, zanieczyszczenia powietrza (transport samochodowy i lotniczy), zagrożenia różnorodności biologicznej (penetracja naturalnych siedlisk, płoszenie zwierząt, wydeptywanie)

Odpowiednia infrastruktura turystyczna i towarzysząca oraz przemysłana organizacja ruchu turystycznego zwykle znacząco minimalizują tego typu oddziaływania. Chodzi także o odpowiednią lokalizację obiektów turystycznych i infrastruktury turystycznej (przykładowo kąpieliska, trasy rowerowe, trasy narciarskie, szlaki piesze i konne, hotele i domy wypoczynkowe, drogi dojazdowe itp.). Odpowiednia realizacja infrastruktury turystycznej sprzyja zamierzonej kanalizacji ruchu turystycznego oraz zmniejsza tym samym zagrożenia dla terenów pełniących istotne funkcje ekologiczne. Potencjalny wpływ na środowisko wdrożenia proponowanych zapisów w SRWL będzie zależał od sposobu realizacji konkretnych przedsięwzięć.

Na terenach pełniących istotne funkcje przyrodnicze powinna rozwijać się turystyka zrównoważona. Chodzi o zintegrowanie działalności turystycznej z celami ochrony przyrody oraz celami ochrony tradycyjnej kultury lokalnych społeczności, a także z kształtowaniem nowych zachowań turystów oraz organizatorów ruchu turystycznego. Turystykę zrównoważoną charakteryzują następujące zasady:

- dostosowanie rozwoju turystyki do rodzaju i jakości zasobów środowiska przyrodniczego oraz jego odporności na degradację,
- partycypacja miejscowej ludności we wszystkich przedsięwzięciach związanych z turystyką, które podejmowane są na zamieszkałych przez nią terenach,
- oparcie oferty turystycznej na miejscowych zasobach naturalnych, ludzkich, materialnych,
- zintegrowanie rozwoju turystyki z miejscowym rozwojem gospodarczym oraz uzyskanie korzyści społecznych i ekonomicznych dla miejscowej ludności.

VI.2.3. Infrastruktura drogowa o znaczeniu ponadregionalnym

Realizacja infrastruktury drogowej o znaczeniu ponadregionalnym dotyczy kierunków działań w ramach celu 3.1. Na terenie województwa lubelskiego do najistotniejszych dróg o znaczeniu ponadregionalnym zalicza się drogi krajowe nr 17 i 19 a także drogę nr 12.

Inwestycje drogowe, w fazie eksploatacji charakteryzują się oddziaływaniami ciągłymi, długotrwałymi o zmiennym natężeniu w postaci:

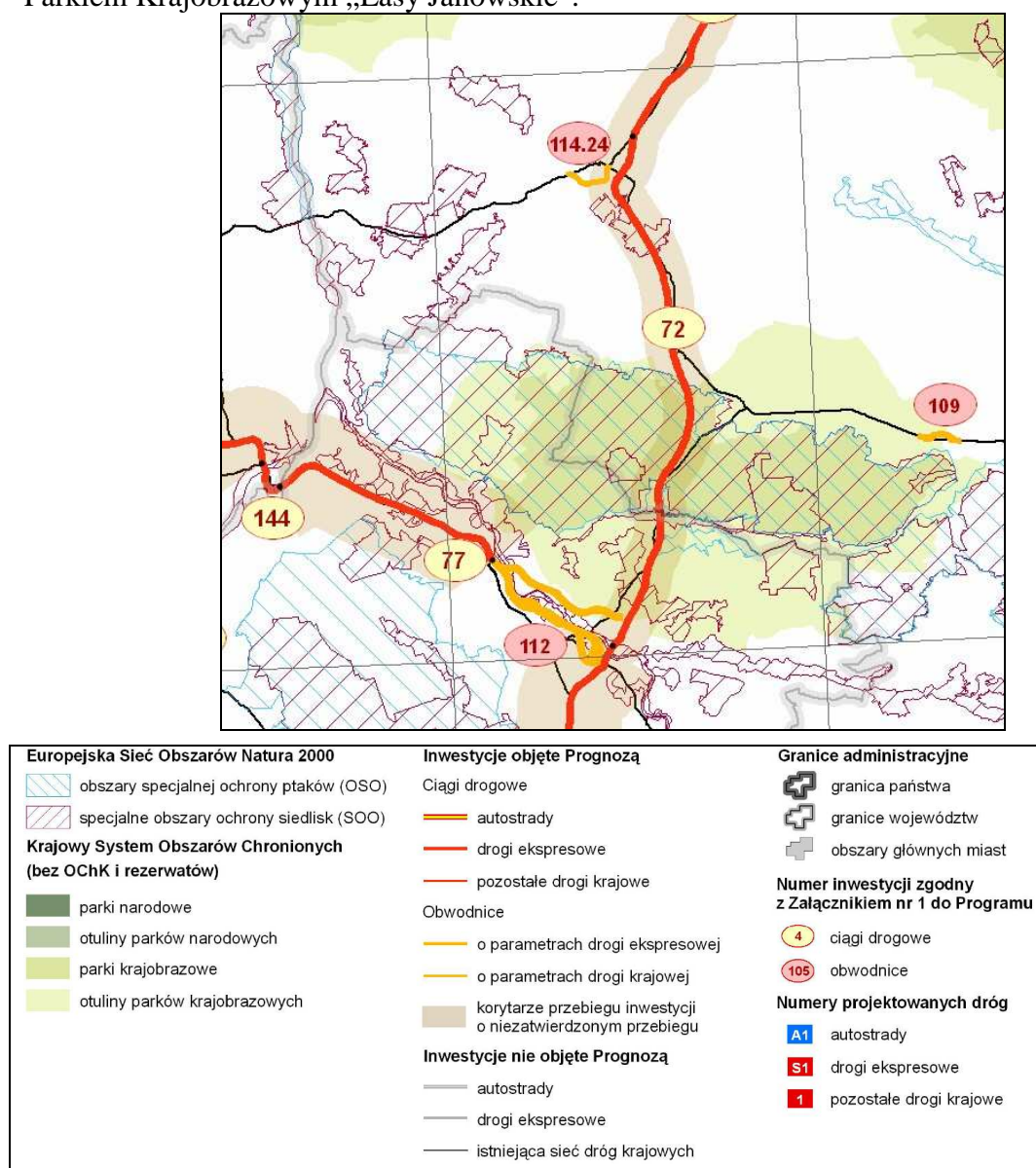
- emisji zanieczyszczeń do powietrza,
- emisji zanieczyszczeń do podłoża (pyły, substancje ropopochodne),
- emisji hałasu i wibracji,
- emisji światła (uciążliwość szczególnie w porze nocnej).

Ponadto drogi krajowe o najwyższych parametrach i wysokim natężeniu ruchu pojazdów samochodowych (autostrady i drogi ekspresowe) prowadzą niejednokrotnie do fragmentacji środowiska i krajobrazu, zakłócając lub uniemożliwiając łączność ekologiczną między różnymi obszarami. Biuro Planowania Przestrzennego w Lublinie przeprowadziło analizę potencjalnych konfliktów przestrzennych z terenami pełniącymi istotne funkcje przyrodnicze istniejącej i planowanej infrastruktury drogowej oraz kolejowej w województwie lubelskim (ryc.10).

Droga krajowa nr 19 (planowana do przebudowy do klasy drogi ekspresowej) łączy ważne ośrodki miejskie (Białystok, Lublin, Rzeszów), może też połączyć Litwę, Polskę i Słowację. Istnieją zamierzenia, aby drogę nr 19 włączyć do sieci dróg TEN-T. Tym sposobem wzrosną szanse na szybsze i skuteczniejsze finansowanie jej modernizacji. Droga nr 19 koliduje z korytarzami ekologicznymi na odcinkach przebiegających przez (ryc.7):

- Lasy Janowskie (Janów Lubelski – Łążek Ordynacki),
- Dolinę Wieprza i Tyśmienicy koło Kocka.
- Lasy Kozłowieckie (Niemce – Wandzin),

oraz z obszarem Natura 2000 „Lasy Janowskie” PLB060005, proponowanym obszarem siedliskowym Natura 2000 „Polichna”, a także z Kozłowieckim Parkiem Krajobrazowym i Parkiem Krajobrazowym „Lasy Janowskie”.

Legenda
do rycin:
7, 8, 9

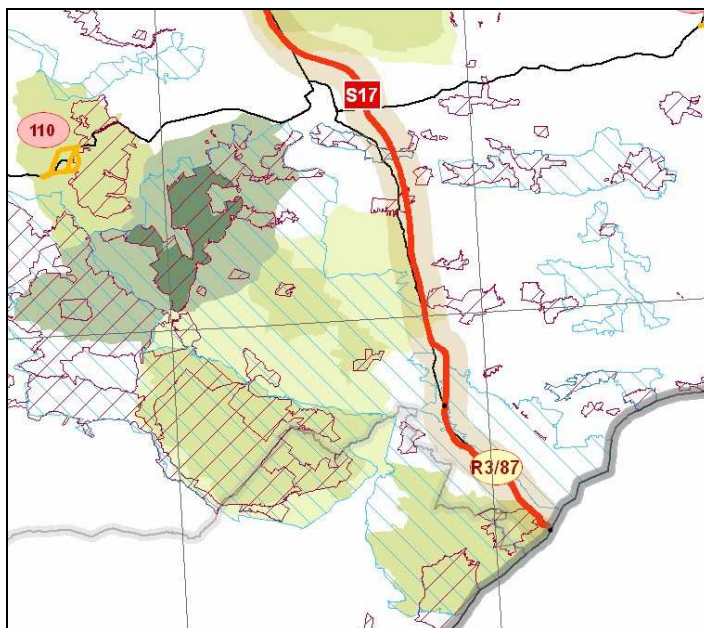
Ryc.7. Potencjalne konflikty drogi nr 19 z obszarami chronionymi, w tym Natura 2000 (Lasy Janowskie)

źródło: Prognoza oddziaływania na środowisko Programu Budowy Dróg Krajowych na lata 2008-2013 (2008)

Droga krajowa nr 17 łączy Zamość i Lublin z jednej strony z Warszawą, a z drugiej z przejściem granicznym Hrebenne i dalej ze Lwowem. Droga nr 17 koliduje z korytarzami ekologicznymi na odcinkach przebiegających przez (ryc.8, 9):

- dolinę Wieprza koło Krasnegostawu,
- dolinę Giełczwi w Piaskach,
- pradolinę Wieprza (Żyrzyn – Moszczanka),

a także obszarami Natura 2000: „Roztocze” PLB060012, „Dolina Górnej Łabuński” PLB060013, „Izbicki Przełom Wieprza” PLH060030, „Dolny Wieprz” 060051, proponowanymi obszarami siedliskowymi Natura 2000 („Łopiennik”, „Księżostany”).

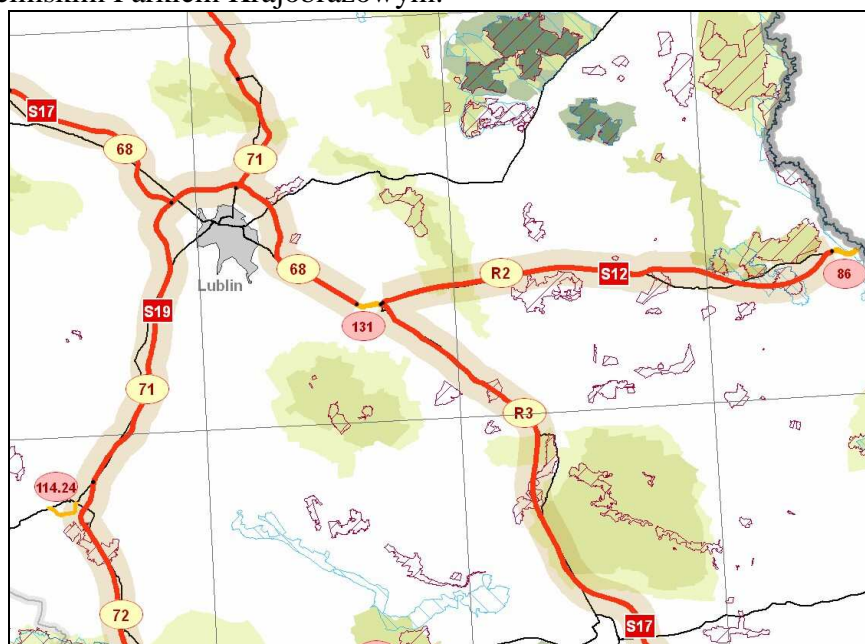
Ryc.8. Potencjalne konflikty drogi nr 17 z obszarami chronionymi, w tym Natura 2000 (Zamojszczyzna)

źródło: Prognoza oddziaływania na środowisko Programu Budowy Dróg Krajowych na lata 2008-2013 (2008)

Droga nr 12 przebiega od przejścia granicznego w Dorohusku przez Chełm, Lublin, Puławę w kierunku Radomia. Koliduje ona z korytarzami ekologicznymi na odcinkach przebiegających przez (ryc.9):

- rejon chełmskich torfowisk węglanowych (Srebrzyszcze – Wólka Okopska),
- dolinę Wieprza w Dorohuczy,
- dolinę Bugu w Dorohusku

oraz obszarami Natura 2000: „Dolina Środkowego Bugu” PLB060003, „Chełmskie Torfowiska Węglanowe” PLB060002, „Torfowiska Chełmskie” PLH060023, proponowany siedliskowy obszar Natura 2000 „Leśnictwo Góry”, a także z Chełmskim Parkiem Krajobrazowym.

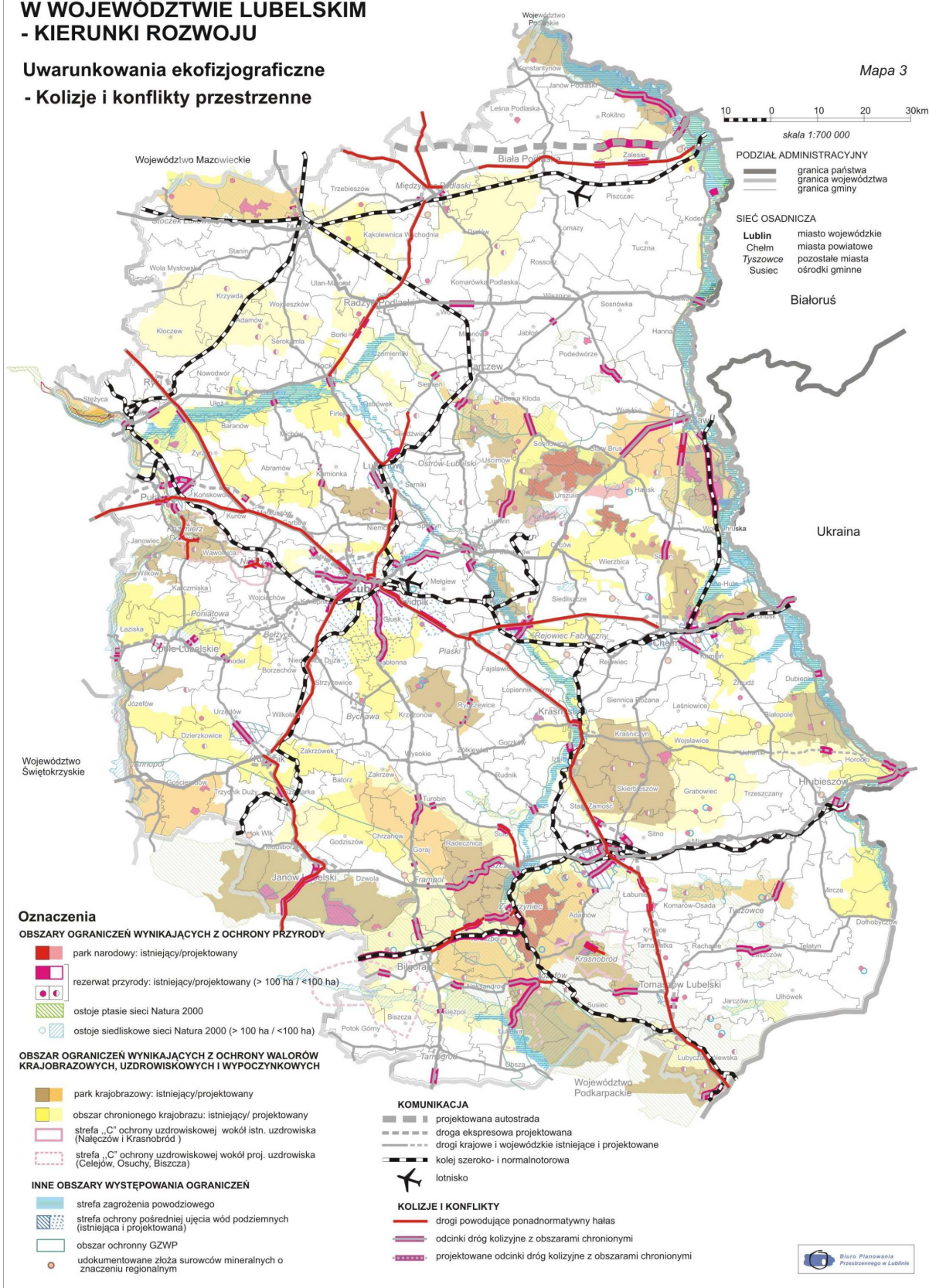
Ryc.9. Potencjalne konflikty dróg nr 12 i 17 z obszarami chronionymi, w tym Natura 2000

źródło: Prognoza oddziaływania na środowisko Programu Budowy Dróg Krajowych na lata 2008-2013 (2008)

STUDIUM PROGRAMOWO - PRZESTRZENNE INTEGRACJI SYSTEMÓW KOMUNIKACJI W WOJEWÓDZTWIE LUBELSKIM - KIERUNKI ROZWOJU

Uwarunkowania ekofizjograficzne
- Kolizje i konflikty przestrzenne

Mapa 3

Ryc. 10. Kolizje i konflikty przestrzenne systemu dróg samochodowych i kolejowych w województwie lubelskim

źródło: Zarząd Województwa Lubelskiego, 2008: Studium Programowo–przestrzenne Integracji Systemów Komunikacji w Województwie Lubelskim. Kierunki rozwoju.

VI.2.4. Budowa lotniska regionalnego

Realizacja lotniska regionalnego zapisano w kierunkach działań w ramach celu 3.1. Zapis dotyczący projektowanego portu lotniczego w Świdniku ma konkretny wymiar i w największym stopniu zmienia dotychczasowe brzmienie SRWL. Z tego też względu wymaga rozszerzonego komentarza oraz uzasadnienia.

Strategia Rozwoju Społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej do roku 2020 (Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, 2008) wskazuje, że wszystkie województwa Polski Wschodniej powinny dysponować w roku 2020 co najmniej regionalnym portem lotniczym, zlokalizowanym w pobliżu stolicy województwa. W dokumencie tym stwierdza się, że powstanie nowych regionalnych lotnisk lub rozwinięcie już istniejących w pobliżu Białegostoku, Kielc, Lublina i Olsztyna jest warunkiem rozwoju społeczno-gospodarczego tych regionów.

Według Studium Programowo-przestrzennego Integracji Systemów Komunikacji w Województwie Lubelskim (2008) lokalizacja lotniska w Świdniku wskazana została jako optymalna uwzględniając szereg istotnych dla tego typu inwestycji uwarunkowań. Do najistotniejszych należą:

- maksymalne wykorzystanie terenu i infrastruktury dotychczasowego lotniska fabrycznego WSK „PZL-Świdnik” oraz istniejących tam wysokokwalifikowanych kadr,
- bliskie sąsiedztwo Lublina (5 km),
- mniejsze w porównaniu z innymi lokalizacjami nakłady na infrastrukturę towarzyszącą lotnisku, drogi i sieci oraz zakup niezbędnego terenu,
- dobre połączenie drogowe umożliwiające dojazd do centrum Lublina w czasie ok. 10 min: od północy droga Lublin - Mełgiew, od południa droga krajowa nr 12/17 Lublin – Dorohusk/Hrebenne,
- lokalizacja planowanej obwodnicy Lublina w bezpośrednim sąsiedztwie terenów portu lotniczego,
- przebieg w sąsiedztwie lotniska linii kolejowej Warszawa – Lublin – Chełm – Dorohusk,
- tereny położone w sąsiedztwie lotniska nadają się na lokalizację różnorodnej działalności gospodarczej (podstrefa Specjalnej Strefy Ekonomicznej – SSE Europark Mielec Lublin w Świdniku i dzielnica przemysłowa Lublina - Zadębie).

W celu upewnienia się co do trafności wyboru optymalnego miejsca lokalizacji regionalnego portu lotniczego na Lubelszczyźnie zlecono wykonanie specjalistycznej ekspertyzy (Sałek Z., Tomaszewski J., 2009). Autorzy ekspertyzy uwzględnili w prowadzonych badaniach szereg kryteriów i odnieśli je do potencjalnych lokalizacji regionalnego portu lotniczego w Zamościu, Radawcu, Niedźwiadzie oraz Świdniku. Zastosowano następujące kryteria kwalifikacyjne:

- 1) aspekty formalne (uwzględnienie lotniska w aktualnej dokumentacji Urzędu Lotnictwa Cywilnego),
- 2) zgodność z polityką rządu w zakresie transportu lotniczego (zapisy w dokumentach programowych),
- 3) bliskość dużych aglomeracji miejskich,
- 4) liczba ludności zamieszkująca strefę ciążenia danego lotniska,
- 5) bliskość ośrodka generującego wysokie technologie oraz zapewniającego dostęp do sektora naukowego,
- 6) istniejąca i planowana infrastruktura komunikacyjna (drogi, koleje, komunikacja miejska),
- 7) możliwość uzyskania dofinansowania (wpływ na stosunkowo szybkie uruchomienie regularnych połączeń lotniczych),
- 8) przesłanki ekonomiczne (w tym bliskość specjalnych stref ekonomicznych),

- 9) możliwości rozwoju sektora logistycznego,
- 10) dobrze rozwinięta infrastruktura otoczenia biznesu,
- 11) inne (np. wykwalifikowane kadry sektora lotniczego, tradycje lotnicze miejsca).

Tylko lokalizacje w sąsiedztwie Lublina miały znaczenie w kontekście tego typu inwestycji (duża liczba potencjalnych klientów, centralne położenie w województwie, spełnianie wymogów formalno-programowych). Z przeprowadzonych analiz wynika, iż najkorzystniejsze miejsce lokalizacji lotniska regionalnego na Lubelszczyźnie stanowi Świdnik (Sąlek Z., Tomaszewski J., 2009).

Lotnisko, wpływając pozytywnie na aspekty rozwoju społeczno-gospodarczego może generować także oddziaływania niekorzystne. Do najistotniejszych w tym kontekście należą:

- uciążliwość hałasu (lokalnie),
- zajęcie i zmiana zagospodarowania terenu oraz specjalne ograniczenia w zagospodarowaniu terenów sąsiednich (np. wysokość budynków),
- rozwój działalności gospodarczej pośrednio związanej z funkcjonowaniem portu lotniczego,
- wzrost natężenia transportu samochodowego i kolejowego w rejonie lotniska,
- ryzyko wystąpienia sytuacji awaryjnej (katastrofa lotnicza).

VI.3. Możliwości i sposoby ograniczania negatywnych oddziaływań

Charakter i natężenie negatywnych oddziaływań będzie uzależniony od lokalizacji i sposobu realizacji przedsięwzięć wynikających ze Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego. Istotną rolę w tym kontekście powinna odgrywać analiza wariantowa. Wszystkie wskazane w sekcji VI.2 oddziaływania o charakterze negatywnym można w znacznym stopniu zminimalizować. Kluczem do powodzenia działań ograniczających niekorzystne oddziaływania jest odpowiednia lokalizacja planowanych przedsięwzięć oraz zastosowanie rozwiązań chroniących ludzi i środowisko przed nadmiernymi obciążeniami i uciążliwościami. Szczegóły dotyczące tych zagadnień będą rozważane w raportach o oddziaływaniu na środowisko. Należy podkreślić, iż przedsięwzięcia, które mogą znacząco oddziaływać na środowisko, w tym na obszary podlegające ochronie prawnej powinny być poddane procedurze oceny oddziaływania na środowisko, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. Nr 199, poz. 1227 z 2008 r.). Bez wątpienia procedura ta będzie towarzyszyła realizacji projektów inwestycyjnych, które mogą oddziaływać na obszary sieci Natura 2000.

Problematyka potencjalnych oddziaływań na środowisko przedsięwzięć z sektora rozwoju ekoenergii, infrastruktury drogowej i turystycznej oraz lokalizacji regionalnego portu lotniczego w województwie lubelskim były już podnoszone i analizowane w wielu specjalistycznych dokumentach (raportach i prognozach oddziaływania na środowisko). Poniżej przytoczono najistotniejsze wnioski wynikające z poczynionych dotychczas analiz.

VI.3.1. Ograniczanie oddziaływań na środowisko infrastruktury drogowej

W przypadku inwestycji infrastruktury drogowej o znaczeniu krajowym, planowanych do realizacji na terenie województwa lubelskiego, warianty lokalizacyjne mają nieco mniejsze znaczenie, ponieważ generalnie nie przewiduje się budowy nowych odcinków dróg krajowych (poza obwodnicami miast), a jedynie odpowiednią modernizację dróg już istniejących. Jednakże znaczenie będą miały warianty natury technologicznej i technicznej.

Chodzi o zminimalizowanie oddziaływań na ludzi i środowisko poprzez odpowiednie rozwiązania projektowe i zastosowane rozwiązań chroniących środowisko. Działania proekologiczne powinny być konsultowane i uzgadniane z odpowiednimi służbami ochrony przyrody, środowiska oraz służbami leśnymi. Szczegółowe rozstrzygnięcia należy rozważyć w ramach projektu budowlanego, jak również w gminnych dokumentach planistycznych (studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego). Istotne znaczenie będzie miało wskazanie ogólnej lokalizacji przebiegu głównych dróg w planie zagospodarowania przestrzennego województwa.

Warto podkreślić, iż możliwe sytuacje konfliktowe wskazano w dotychczas sporządzonych dokumentach oraz zasugerowano kluczowe rozwiązania minimalizujące oddziaływania na ludzi i środowisko. W szczególności chodzi o następujące opracowania:

- Prognozę oddziaływania na środowisko projektu Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006-2020 (2005),
- Prognozę oddziaływania na środowisko projektu Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (2006),
- Prognozę oddziaływania na środowisko Programu Budowy Dróg Krajowych na lata 2008-2013 (2008),
- Studium Programowo-przestrzenne Integracji Systemów Komunikacji w Województwie Lubelskim. Kierunki rozwoju (2008).

Z dotychczas poczynionych analiz wynika, iż do kluczowych zagadnień w zakresie ograniczania niekorzystnych oddziaływań infrastruktury transportu drogowego należy:

- zapewnienie drożności przecinanych korytarzy ekologicznych oraz spójności obszarów podlegających ochronie prawnej (odpowiednie przejścia i przepusty dla zwierząt),
- zmniejszenie uciążliwości związanej z dojazdem mieszkańców do nieruchomości położonych w sąsiedztwie dróg o znaczeniu krajowym (bezkolizyjne zjazdy i objazdy),
- ograniczenie uciążliwości hałasu i wibracji (ekrany akustyczne sztuczne i naturalne, pasy zieleni, zachowanie odpowiedniej odległości od budynków mieszkalnych),
- ograniczenie oddziaływań na gleby, wody powierzchniowe oraz podziemne (system kanalizacji deszczowej, systemy zbierania, odprowadzania i podczyszczania wody opadowej z dróg, zieleń izolacyjna).

VI.3.2. Ograniczanie oddziaływań na środowisko przedsięwzięć z dziedziny rozwoju odnawialnych źródeł energii oraz infrastruktury turystycznej

Aspekty ograniczania potencjalnych negatywnych oddziaływań związanych z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii zawarto w Wojewódzkim Programie Rozwoju Alternatywnych Źródeł Energii dla Województwa Lubelskiego (2006). Głównym problemem do rozwiązania jest lokalizacja upraw roślin energetycznych oraz obiektów energetyki odnawialnej (np. farmy wiatrowe). Obszarami wykluczeń lub istotnych ograniczeń są obszary podlegające ochronie prawnej, a szczególnie obiekty najcenniejsze: parki narodowe, rezerваты przyrody, obszary Natura 2000. Ważną kwestią jest uwzględnienie działań i inwestycji związanych z rozwojem alternatywnych źródeł energii w gminnych dokumentach planistycznych. Wydaje się, że planowanie przestrzenne powinno być kluczowym instrumentem umożliwiającym ograniczanie potencjalnych negatywnych oddziaływań wynikających z rozwoju ekoenergii na Lubelszczyźnie.

Planowanie przestrzenne powinno odgrywać także kluczową rolę w kontekście lokalizacji obiektów infrastruktury turystycznej. Chodzi o pełne uwzględnianie uwarunkowań

przyrodniczych przy okazji realizacji przedsięwzięć infrastrukturalnych z sektora turystycznego.

VI.3.3. Ograniczanie oddziaływań na środowisko planowanego portu lotniczego

Planując lokalizację regionalnego portu lotniczego w rejonie Świdnika rozważano rozwiązania, które pozwolą na zachowanie najcenniejszych przyrodniczo terenów oraz będą jak najmniej uciążliwe dla lokalnej społeczności. Ze względu na dotychczasowe zagospodarowanie terenu przyszłej inwestycji należało podjąć trudne decyzje i dokonać kompromisów na linii przyroda – gospodarka – społeczeństwo.

W wyniku prowadzonych działań, mających na celu zminimalizowanie potencjalnych negatywnych oddziaływań wynikających z budowy lotniska regionalnego w Świdniku osiągnięto następujące rezultaty:

- uzgodniono zakres kompensacji przyrodniczej związanej z wycinką lasu,
- dokonano lokalizacji obiektów lotniskowych w sposób ograniczający negatywne oddziaływanie na bytujące w bezpośrednim sąsiedztwie planowanego przedsięwzięcia kolonie susłów perełkowanych (obszar Natura 2000 „Świdnik”),
- planując obiekty lotniskowe i towarzyszące (np. drogi dojazdowe) uwzględniono aspekty maksymalnego ograniczenia ich uciążliwości dla społeczności lokalnej, w szczególności bezpośrednio sąsiadującej z projektowanymi obiektami,
- przygotowano materiały dokumentacyjne i projektowe przy uwzględnieniu wykonanego problemowego opracowania ekofizjograficznego (w tym raport o oddziaływaniu planowanego lotniska na środowisko),
- prowadzone są konsultacje społeczne,
- funkcjonowanie przedsięwzięcia będzie podlegało monitorowaniu pod kątem potencjalnej uciążliwości hałasu.

Należy zaznaczyć, że w dniu 13 lutego 2009 do Urzędu Marszałkowskiego w Lublinie trafiła decyzja Ministra Środowiska, zezwalająca na wycinkę lasu pod budowę portu lotniczego w Świdniku. Minister wyraził zgodę na zmianę przeznaczenia około 142 hektarów lasu na terenie Nadleśnictwa Świdnik. 118 hektarów to tereny pod budowę pasa startowego i budynku portu lotniczego, a 23 hektary zostaną przeznaczone pod budowę dróg dojazdowych.

VII. Wskaźniki monitorowania SRWL

W celu monitorowania wdrażania Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego proponuje się wykorzystanie zestawu wskaźników zaproponowanych w podstawowym dokumencie z 2005 roku. Wskaźniki oceny efektywności realizacji Strategii podzielono na następujące działy:

- Gospodarka (38 wskaźników),
- Społeczeństwo (41 wskaźników),
- Terytorium (44 wskaźniki),
- Współpraca międzyregionalna, zdolność instytucjonalna (10 wskaźników).

Wskaźniki dotyczące środowiska przyrodniczego znalazły się przede wszystkim w dziale „Terytorium”. Zaproponowany układ wskaźników pozwala na śledzenie postępów w realizacji celów Strategii w kontekście pryncypiów zrównoważonego rozwoju.

Monitorowanie realizacji Strategii ma charakter zadania ciągłego. Okresowo - co dwa lata powinny być przygotowywane odpowiednie raporty dotyczące stopnia zaawansowania wdrażania zapisów Strategii, z wykorzystaniem zaproponowanych wskaźników monitorowania. Wyniki prowadzonych badań monitoringowych będą stanowiły podstawę aktualizacji przyjętych celów i kierunków działań oraz opracowania analizy porealizacyjnej. Proponuje się aby analiza porealizacyjna została wykonana po okresie pięciu lat od daty formalnego przyjęcia przez Sejmik Województwa Lubelskiego Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006-2020. Termin ten wypada w 2010 roku.

VIII. Wnioski i rekomendacje

1. Aktualizacja Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego dotyczy w szczególności kierunków działań, natomiast priorytety i cele nie ulegną zmianie. Aktualizacja ma charakter porządkujący (określenie zadań do 2015 roku i w perspektywie do roku 2020) oraz uzupełniający. Poczynione zmiany przyczynią się do lepszego rozplanowania działań strategicznych i efektywniejszego wykorzystania środków finansowych krajowych i zagranicznych.
2. Proponowane zapisy aktualizacyjne są zgodne z Polityką Ekologiczną Państwa, zasadami ochrony środowiska ustanowionymi na poziomie Unii Europejskiej oraz krajowymi dokumentami programowymi o charakterze strategicznym.
3. Proponowane zmiany zapisów Strategii nie spowodują znaczących oddziaływań w kontekście transgranicznym. Współpraca z Ukrainą i Białorusią może pozytywnie wpłynąć na stan środowiska strefy przygranicznej.
4. Analiza proponowanych zmian wskazuje, że będą one miały korzystny wpływ na sferę społeczno-gospodarczą. W kontekście środowiska przyrodniczego niektóre planowane zmiany zapisów mogą mieć charakter zarówno pozytywny jak też negatywny. Niepewność i niejednoznaczność wnioskowania wynika z braku konkretnych przesłanek, co do sposobu, skali i charakteru realizacji proponowanych kierunków działań (przykładowo uprawy roślin energetycznych).
5. Przypuszcza się, że najistotniejsze potencjalne zmiany przyrodnicze mogą być związane z rozbudową infrastruktury drogowej o znaczeniu ponadregionalnym (drogi nr 17, 19 i 12) oraz realizacją lotniska regionalnego w Świdniku.

Budowa lotniska w Świdniku nie będzie znacząco oddziaływała na obszar Natura 2000.

Istniejące drogi nr 17, 19 i 12 kolidują obecnie z obszarami Natura 2000. Modernizacja tych dróg, wyposażenie w infrastrukturę ochrony środowiska oraz zapewnienie łączności ekologicznej przecinanym obszarom o wysokich walorach przyrodniczych powinny ograniczyć skutki potencjalnych negatywnych oddziaływań na sieć Natura 2000. Na etapie rozważań strategicznych nie można jednoznacznie przesądzić o znaczących oddziaływaniach na obiekty Natura 2000 wyszczególnionych dróg. Należy przy tym zaznaczyć, że nie planuje się budowy zupełnie nowych dróg o znaczeniu ponadregionalnym a jedynie korekty przebiegu dróg już istniejących.

Wskazane przedsięwzięcia drogowe o znaczeniu ponadregionalnym powinny podlegać szczególnemu nadzorowi w kontekście wdrażania najlepszych rozwiązań mających na celu ograniczanie negatywnych oddziaływań na ludzi i środowisko. Konieczne jest także przeprowadzenie postępowań w sprawie oceny oddziaływania na środowisko przed uzyskaniem zezwolenia na ich realizację.

6. Realizacja przedsięwzięć wynikających z przyjętych w Strategii kierunków działań powinna uwzględniać spójność struktury przyrodniczej województwa lubelskiego oraz łączność pomiędzy obszarami pełniącymi istotne funkcje ekologiczne. Dotyczy to w szczególności dolin rzecznych, terenów leśnych, obszarów bagiennych i podmokłych. W prowadzonych analizach należy mieć na względzie sieć Natura 2000, która podlega specyficznym uwarunkowaniom prawnym.

7. Zaleca się przeprowadzenie szczegółowej analizy lokalizacji poszczególnych przedsięwzięć, wynikających z analizowanych kierunków działań w ramach celów 1.2, 1.3, 3.1, 4.1, w toku tworzenia wojewódzkiego i gminnych dokumentów planistycznych. Planowanie przestrzenne należy postrzegać jako jeden z najbardziej efektywnych instrumentów realizacji polityki ekologicznej, a także narzędzie pozwalające na unikanie potencjalnych konfliktów przestrzennych.
8. Analiza porealizacyjna powinna zostać przeprowadzona po pięciu latach od momentu zatwierdzenia dokumentu Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego. Proponuje się wykorzystanie wskaźników monitorowania zawartych w dokumencie Strategii przy opracowywaniu analizy porealizacyjnej.

Spis wykorzystanych materiałów

Biuro Planowania Przestrzennego w Lublinie, 2002: Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego, Lublin.

Biuro Planowania Przestrzennego w Lublinie, 2006: Wojewódzki Program Rozwoju Alternatywnych Źródeł Energii dla Województwa Lubelskiego, Lublin.

Biuro Planowania Przestrzennego w Lublinie, 2007: Studium przestrzenne lokalizacji i możliwości rozwoju Regionalnych Stref Przedsiębiorczości w województwie lubelskim, cz. I Diagnoza stanu istniejącego i uwarunkowania rozwoju; Lublin.

GUS, Bank Danych Regionalnych (www.stat.gov.pl).

Korcelli P. i in., 2008: Ekspertyza Projektu Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do roku 2033, Warszawa.

Minister Środowiska, 2008: Polityka ekologiczna państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016. Warszawa.

Sałek Z., Tomaszewski J., 2009: Analiza umiejscowienia regionalnego portu lotniczego dla województwa lubelskiego

Urząd Statystyczny w Lublinie, 2008a: Infrastruktura komunalna w województwie lubelskim w latach 2004-2007. Lublin.

Urząd Statystyczny w Lublinie, 2008b: Rocznik Statystyczny Województwa Lubelskiego. Lublin.

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska (WIOŚ) w Lublinie. Raporty o stanie środowiska województwa lubelskiego 2000-2007.

Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska (WIOŚ) w Lublinie. Krajowy Raport Mozaikowy o stanie środowiska. Województwo lubelskie (dane do roku 2006 włącznie).

Zarząd Województwa Lubelskiego, 2005: Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006-2020, Lublin.

Zarząd Województwa Lubelskiego, 2007: Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2007-2013, Lublin.

Zarząd Województwa Lubelskiego, 2008: Program Ochrony Środowiska Województwa Lubelskiego na lata 2008-2011 z perspektywą do roku 2015. Lublin.

Zarząd Województwa Lubelskiego, 2008: Plan Gospodarki Odpadami Województwa Lubelskiego 2011. Lublin.

Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, 2007: Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej na lata 2007 – 2013. Warszawa.

Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, 2008: Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Polski Wschodniej do 2020 r. Dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 30 grudnia 2008 r., Warszawa.

Ministerstwo Rozwoju Regionalnego Program, 2007: Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2007 – 2013. Wersja Zatwierdzona Decyzją Komisji Europejskiej z 7 grudnia 2007 r.

Ministerstwo Transportu, 2007: Program Rozwoju Sieci Lotnisk i Lotniczych Urządzeń Naziemnych. Dokument przyjęty Uchwałą RM nr 86/7 w maju 2007 r.

Ministerstwo Infrastruktury, 2007: Program Budowy Dróg Krajowych na lata 2008 – 2012. Dokument przyjęty Uchwałą nr 163/2007 RM z dnia 25 września 2007 r.

Prognozy oddziaływania na środowisko

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006-2020. Zarząd Województwa Lubelskiego, 2005.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Programu Rozwoju Alternatywnych Źródeł Energii dla Województwa Lubelskiego, 2005.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Lubelskiego. Zarząd Województwa Lubelskiego, 2006.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko. Konsorcjum Proeko - Ekokonsult, 2006.

Prognoza oddziaływania na środowisko Programu Budowy Dróg Krajowych na lata 2008-2013. Proeko CDM Sp. z o.o., EKKOM Sp. z o.o., EKOKONSULT BPD, 2008.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Programu Rozwoju Energetyki dla Województwa Lubelskiego”. Zarząd Województwa Lubelskiego, 2008.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Programu Ochrony Środowiska dla Województwa Lubelskiego na lata 2008-2011 z perspektywą do roku 2015, 2008.

Spis tabel

- Tab.1. Zakres proponowanych zmian w kierunkach działań SRWL oraz ze wstępną identyfikacją potencjalnych oddziaływań (s.14)
- Tab. 2. Użytkowanie gruntów w latach 2000-2007 (s. 23)
- Tab. 3. Podstawowe dane o województwie lubelskim (s. 24)
- Tab. 4. Emisja wybranych przemysłowych zanieczyszczeń powietrza według rodzajów Substancji (s. 28)
- Tab. 5. Emisja i redukcja przemysłowych zanieczyszczeń powietrza (s. 28)
- Tab.6. Zużycie wody na potrzeby gospodarki narodowej i ludności w województwie Lubelskim (s. 29)
- Tab.7. Urządzenia komunalne w województwie lubelskim na tle kraju (s. 30)
- Tab.8. Ludność województwa lubelskiego korzystająca z urządzeń komunalnych (2004-2007) (s. 31)
- Tab.9. Powierzchnia prawnie chroniona w województwie lubelskim (s. 36)
- Tab.10. Macierz zidentyfikowanych potencjalnych oddziaływań proponowanej aktualizacji SRWL na środowisko (s. 39)

Spis rycin

- Ryc. 1. Struktura priorytetów i celów SRWL na lata 2006-2020 (s. 12)
- Ryc. 2. Obszary problemowe w Eksperckim Projekcie Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju do roku 2033 (s. 26)
- Ryc. 3. Projektowany w Eksperckim Projekcie KPZK rozwój infrastruktury kolejowej i Lotniczej (s. 27)
- Ryc. 4. Stężenia średnie roczne dwutlenku siarki w województwie lubelskim w latach 2002-2007 (s. 29)
- Ryc. 5. Główne uciążliwości i zagrożenia środowiska województwa lubelskiego (s. 35)
- Ryc. 6. System obszarów chronionych województwa lubelskiego, w tym sieć Natura 2000 (s. 37)
- Ryc.7. Potencjalne konflikty drogi nr 19 z obszarami chronionymi, w tym Natura 2000 (Lasy Janowskie) (s. 44)
- Ryc.8. Potencjalne konflikty drogi nr 17 z obszarami chronionymi, w tym Natura 2000 (Zamojszczyzna) (s. 45)
- Ryc.9. Potencjalne konflikty dróg nr 12 i 17 z obszarami chronionymi, w tym Natura 2000 (s. 45)
- Ryc. 10. Kolizje i konflikty przestrzenne systemu dróg samochodowych i kolejowych w województwie lubelskim (s. 46)